

OĞUZ YABGU DEVLETİ

PROF. DR. NECATİ DEMİR

otukennesriyat

YAYIN NU: 2111
KÜLTÜR SERİSİ: 1145

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-725-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul - 2024

Prof. Dr. Necati DEMİR: 20 Nisan 1964'te Ordu'ya bağlı Ulubey ilçesinin Kumanlar köyünde doğdu. Kumanlar İlkokulu (1974), Ordu Fatih Ortaokulu (1977), Ordu Fatih Lisesi (1980) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1987) mezunudur.

Yüksek lisansını Cumhuriyet Üniversitesinde (1992), doktorasını Selçuk Üniversitesinde (1996) tamamladı. Gaziantep Sarısalkım Ortaokulunda Türkçe öğretmeni (1987-1990), Sivas Cumhuriyet Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Cumhuriyet Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalıştı.

13 Haziran 1996'da Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'ne yardımcı doçent olarak atandı. 30 Kasım 2000'de doçent, 9 Şubat 2006'da profesör oldu. Yüz kırk aşkın kitabı, yüzü aşkın makalesi ve bildirisi bulunmaktadır. Bu kitaplarından dört tanesi Harvard Üniversitesi, yirmi yedi tanesi Almanya, bir tanesi Avusturya, bir tanesi de Danimarka'da yayımlanmıştır.

1996-2010 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümü'nde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı.

2010 yılında Gazi Üniversitesine atandı. Hâlen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	13
KISALTMALAR	19
GİRİŞ	21
OĞUZ YABGU DEVLETİ TARİHİ VE KÜLTÜRÜNÜN	
KAYNAKLARI	32
1. Türkçe Kaynaklar.....	32
2. Bizans Kaynakları.....	36
3. Farsça Kaynaklar.....	36
4. Arapça Kaynaklar.....	38
5. Ermeni Kaynakları.....	43
6. Çağdaş Kaynaklar.....	44

BİRİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NİN COĞRAFYASI

1. Genel Olarak Oğuz Yabgu Devleti Coğrafyası.....	47
2. VIII. Yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti.....	50
3. IX. Yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti.....	51
4. X. Yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti.....	52
5. Oğuz Yabgu Devleti ve Çevresinde Bulunan Mekânlar.....	66
6. Oğuz Yabgu Devleti'ne Komşu Bölgeler ve Ülkeler.....	92

İKİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NİN TARİHİ ALTYAPISI

1. Hun Devleti Dönemi'nde Oğuzların Ataları.....	109
Hun Devleti ve Parçalanması.....	109
Kuzey Liang Devleti (397-439).....	110
Chü-ch'ü Meng hsün Dönemi.....	111
Mu-ch'ien Dönemi.....	113
Kuzey Liang Devleti'nde Fetret Dönemi.....	113
Bozkurt Destanı.....	115
2. Birinci Köktürk Devleti.....	116
3. Doğu ve Batı Köktürk Devleti.....	116
4. Türgiş Devleti.....	124

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ

1. Türklerde Kut Alma ve Devlet Kurma Töresi.....	129
2. Oğuz Yabgu Devleti'nin Kuruluşu.....	139
3. Oğuz Yabgu Devleti'nin Yönetim Biçimi	150
4. Oğuz Yabgu Devleti Yabguları	154
5. Oğuz Yabgu Devleti Dönemi'nde Öne Çıkan Olaylar.....	171
6. Oğuz – Peçenek Savaşları	191

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NİN DAĞILIŞI

1. Oğuz Yabgu Devleti'nin Bölünmesi Sürecinde Selçuklular.....	199
2. Seyhun Boyları ve Aral Gölü Çevresi Oğuzları: Türkmenler ve Türkmenistan	205
3. Hazar'ın Batı ve Güney Sahilleri Oğuzları: Azerbaycan Cumhuriyeti-Güney Azerbaycan.....	211
4. Oğuz Kağan'ın Talihsiz Çocukları: Uzlar	213
4.1. Batıya Göç Öncesi Uzlar	214
4.2. Uzların Batıya Göçmek Zorunda Kalışı.....	214
4.3. Uzların Karadeniz'in Kuzeyindeki Yolculuğu.....	215
4.4. Uzların Bizans Topraklarına Girişi.....	215
4.5. Tekrar Rus Topraklarına Dönen Uzlar	218
4.6. Batıya Göçen Oğuz Boyları	221
4.7. Malazgirt Savaşı'nda Uzlar.....	222
4.8. Dobruca Oğuz Devleti.....	224
4.9. Balkanlarda Uzlar	224
4.10. Avrupa'da Uzlar.....	226
4.11. Türkiye'de Uzlar	226

BEŞİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ DÖNEMİNDE

KÜLTÜREL HAYAT

1. Oğuz Yabgu Devleti Dönemi'nde Devlet Yönetimi ve Ordu.....	232
1.1. Devlet Yönetimi, Başkent-Devlet Merkezi-Saray	232
1.2. Oğuzlarda Yabgu / Hakan Seçimi ve Sonrası.....	238
1.3. Oğuz Yabgu Devleti'nde Bayrak ve Tuğ	239
1.4. Hükûmet (Ayukı).....	241
1.5. Devlet Kadrosu	242
1.6. Devlet Törenleri, Hakan Atama Törenleri, Devlet Meclisi ve Toy.....	342
1.7. Ordu-Ordu Birlikleri	245

2. Sosyal Yapı	245
2.1. Kişi.....	245
2.2. Aile (Oğuş)	246
2.3. Urug.....	247
2.4. Boy (Bod) Bodun.....	247
2.5. İl (Devlet)	252
3. Toplum Hayatı ve Geçim.....	252
3.1. Şehir Hayatı, Çarşı, Pazar	252
3.2. Şehirleşme ve İskân.....	253
3.3. Toplum Hayatı.....	255
3.4. Eğitim ve Bilim	255
3.5. Hukuk	257
3.6. Ekonomi.....	259
3.7. Köy Hayatı ve Kırsal Alanda Yaşam	261
3.8. Tarım	262
3.9. Tıp ve Tedavi	263
4. Edebiyat ve Dil.....	264
4.1. Oğuzlarda Edebiyat	265
4.1.1. Sözlü Edebiyat	265
4.1.2. Yazılı Edebiyat	265
4.2. Oğuzlarda Dil – Oğuz Türkçesi	283
4.2.1. Ses Bilgisi.....	285
4.2.2. Biçim Bilgisi	289
4.2.3. Sözcük Bilgisi	296
4.2.4. Cümle Bilgisi.....	301
4.2.5. Oğuzlarda Söz Varlığı.....	302
5. Ticaret Hayatı	327
5.1. Ticaret.....	327
5.2. Para.....	329
5.2.1. Soğd Alfabetesi ile Basılan Sikkeler	330
5.2.2. Arap Alfabetesi ile 830-844 Yılları Arasında Basılan Sikkeler.....	334
5.2.3. Oğuz Şehirlerinde Bulunmuş Kaynağı Belirsiz Sikkeler.....	338
5.3. Yollar ve Ticaret Yolları	339
6. Dini Hayat.....	340
6.1. Gök Tanrı İnancı	341
6.2. İslamiyet.....	342
6.3. Hristiyanlık	344
6.4. Zerdüştlük	346
6.5. Budizm.....	347
7. Sosyal Hayat.....	347

7.1. Kadın – Erkek.....	347
7.2. Zaman ve Takvim	350
7.3. Mimarlık ve İskân	351
8. Sanat ve Zanaat	352
8.1. Sanat	352
8.2. Madencilik	353
8.3. Silah Sanatı	355
8.4. El Sanatları ve Süs Eşyaları	356
8.5. Heykeltıraşlık	357
8.6. Müzik.....	357
8.7. Seramik.....	360
8.8. Dokuma ve Örmeye	363
8.9. Keçe ve Keçecilik	365
8.10. Dericilik	366
8.11. Koşum Takımı	366
8.12. Teknoloji	367
9. Yaşayış Tarzı.....	370
9.1. Gelenek ve Görenek.....	370
9.2. Beslenme Kültürü	372
9.3. Giyim Kuşam.....	374
9.4. Cenaze ve Defin İşlemleri	375
9.5. Mezar, Kurgan – Tümülsü	375
KAYNAKLAR.....	377
DİZİN	385

ÖN SÖZ

Oğuz Yabgu Devleti; 765-783 yılları arasında, muhtemelen 776'da Seyhun Nehri boyları ve Aral Gölü çevresinde kurulmuş, son yabgusu ya da hanı Şah Melik'in (diğer adı ile Kılıç Arslan'ın) 1042'de ölmesi ile tarih sahnesinden silinmiştir. Yaklaşık 266 yıl hüküm sürmüş bu Oğuz devleti hakkındaki bilgi ve belgeler son derece azdır. Mevcut kaynakların çoğu da rivayetlere dayanmakta olup bilimsellikten uzaktır.

Oğuzların kurdukları devlete ne ad verdikleri bilinmemektedir. İbnü'l-esir, "Oğuz kavmi"; Kâşgarlı Mahmud, İbn Hurdazbih ve Gerdizî, "Oğuzlar"; İdrisî ve İstahrî ise "Oğuz Ülkesi" olarak anmışlardır. Ancak son yüzyılda çağdaş tarih araştırmaları anlayışıyla araştırmacılar bu devlet için "Sirderya Oğuz Yabgu Devleti" ve "Oğuz Yabgu Devleti" adını uygun görmüşlerdir. Biz de Oğuzlar konusunda çok önemli çalışmalar yapan Faruk Sümer ve S. G. Agacanov'un kullandığı *Oğuz Yabgu Devleti* adını doğru bulduk ve onlara katıldık.

Günümüz Kazakistan Cumhuriyeti'nin güneyinde akmakta olan Seyhun, diğer adı ile Sirderya Nehri ve çevresi Anadolu Türklüğünün tarihi ve kültürü açısından son derece önemlidir. Zira Oğuz Kağan Destanı burada başlar. Devamı olan Dede Korkut Destanı'nın bazı bölümleri yine bu bölgede teşekkül etmiştir. Alpamış Destanı'nın mekânı da bu çevredir.

Anadolu Türklüğünün temeli, özgeçmiş, şifresi Oğuz Yabgu Devleti'ne dayanır. Fakat ne yazık ki Oğuz Yabgu Devleti hakkında kaynaklar yok denecek kadar azdır. Bu sebeple, sonraki nesillere örnek olabilir mi bilinmez ama, yaklaşık on yıl Oğuz Yabgu Devleti'nin tarihini yazmak için hazırlık yaptık. Dünya üzerindeki bütün *Oğuznameleri*, *Dede Korkut Kitabı*, *Şecere-i Türk*, *Şecere-i Terâkime*, *Tevârih-i Âl-i Selçuk* ve bütün dil yadigârlarını topladık. Onlarca kez alan araştırmaları yaptık. Yardımcı unsur olan sikke, arkeolojik kalıntılar

GİRİŞ

Oğuz sözcüğünün yapısı meselesi tartışmalıdır. Gazan Han Devri'nde (1304-1316) veya Gazan'ın halefi Olcaytu zamanında (1304-1316) yazılmış Oğuz Kağan Destanı'nda ilk süt anlamında olan ağız, *oğuz* şeklinde geçmektedir. J. Marpuat bunun ok+uz, "oklu adamlar" anlamına geldiğini ileri sürmüştür. D. Sinor ise "öküz" ile ilgili bulmaktadır. L. Bazin de "tosun" anlamına geldiğini ileri sürerken, J. Hamilton ise *oğuş*'tan geldiğine inanmaktadır. J. Nemeth, ok'un oymak; /-z/'nin de çokluk eki olduğu görüşündedir. Oğuzlar hakkında çok değerli araştırmalar yapan Faruk Sümer ise Nemeth'in görüşüne katılmaktadır.¹

Peter B. Golden, akrabalık ifade eden *oğ / uq* kökünden türediğini; "uruk, boy, alt boy birliği, akraba urukların / boyların birliği" anlamlarına gelebileceğini söylemektedir.²

Bizce *ok > og* sözcüğü, *oğul* sözcüğünün köküdür. /-l/; "ard-ıl: art arda gelenler", "ağ-ıl: ayın çevresindeki aklıklar", "çak-ıl: küçük taşlar" örneklerinde olduğu gibi çokluk eki olmalıdır. Yani *og*, zamanla teklik olarak kullanılan ancak çokluk anlamı bulunan *oğul* sözcüğünün tekliği olarak düşünülmelidir. Bu durumda *on ok*, "on *oğul*" demektir.³ Zira yine Eski Türkçede çokluk eki /-ş/ ile gelişen *oğuş* sözcüğü de "aile, kabile, boy, soy" anlamında olup *Oğuz* sözcüğü gibi *oğulları* ifade etmektedir. Sonuç olarak *og*'un "evlat, *oğul*"; /-z/'nin de çokluk eki olduğu anlaşılmaktadır. Öyleyse *Oğuz*, "oğullar" anlamına gelmektedir. Bu, *Oğuz*ların gelişmesi ile ilgili efsaneye de uymaktadır. *Oğuzlar*, *Oğuz Kağan*'ın *oğulları* olarak çoğalıp tarih sahnesindeki yerlerini almışlardır.

¹ Sümer, *Oğuzlar*, İstanbul, s. 13'ten naklen.

² Peter B. Golden, *Türk Halkları Tarihine Giriş*, (çev. Osman Karatay), Ankara 2002, s. 169.

³ Bozkurt Destanı'nın bütün varyantlarında Köktürklerin atalarının on kardeş olduğu anlatılmaktadır. *Onokların* adı da bu on kardeşten gelmektedir. bk. Necati Demir, *Bozkurt ve Ergenekon Destanı*, Ankara 2022, s. 73, 74, 76, 79, 81, 82, 84.

BİRİNCİ BÖLÜM
OĞUZ YABGU
DEVLETİ'NİN
COĞRAFYASI

1. Genel Olarak Oğuz Yabgu Devleti Coğrafyası

Oğuzların ilk yurdunun ve sonraki yurtlarının neresi olduğunu, Oğuz Yabgu Devleti'ni kuran Oğuzların Aral Gölü'nün çevresine ne zaman ve nereden geldiklerini belirlemek zor değildir. Köktürk Yazıtları'nda geçen Oğuzların Üç Oğuzlar, Altı Oğuzlar, Dokuz Oğuzlar, Oğuz Yabgu Devleti'ni kuran Oğuzlar değil, Uygur Türklerinin ataları olduğu tartışılmayacak bir gerçektir. O hâlde günümüz Türkmenistan Cumhuriyeti, Azerbaycan Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Gagauz yeri; İran, Irak, Suriye, Balkan ülkeleri Türklüğünün ataları olan Oğuzların ilk yurdu neresi idi, Aral Gölü'nün çevresine ne zaman, nereden gelmişlerdi?

Rivayetlere dayalı olarak parça parça kaleme alınan, sonra da Reşideddin tarafından toparlanıp birleştirilen Oğuzname'deki bilgilere göre Oğuzların ilk yurdu Issık Göl, Talas ve Sayram çevresidir.¹ Oğuzlardan parça parça Oğuznameleri toplayarak ve Reşideddin'in Oğuznamesi'ne dayanarak bir Oğuzname yazan Ebulgazi Bahadır Han ise konuyu biraz detaylandırmıştır. Oğuz Yabgu Devleti'nin coğrafyasını doğruya yakın olarak galiba en iyi Ebulgazi Bahadır Han bilmekte idi. O, Oğuzların sınırlarını ve yurdunu şöyle tarif eder: "Gün doğusunda yani doğu tarafında: *Issık Göl* (اسغكول) ve *Almalık* (الماليق) bulunmaktadır. Kiblesi: *Sayram* (سيرام), *Kazıgurt Tağı* (تمورقزوق), *Karaçık Tağı* (قراچق تاغی), *Temür Kazık* (تمورقزوق) yani kuzey tarafı; *Ulu Tağ* (تاغ اولوغ) ve bakır madeninini kaynağı olan *Küçük Dağ*'dir. Gün batısı yani batı tarafı; *Sir Suyu*'nun ayağı, *Yenikent* (ينكىكنند) ve *Karakum* (قراقوم)³ tarafıdır.⁴ Eserin başka bir yerinde de

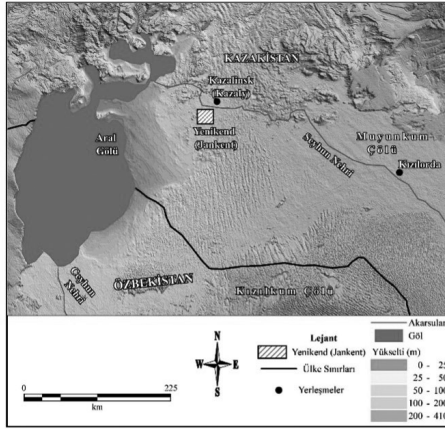
¹ Reşideddin, *Camiü't-tevârih (Türklerin ve Oğuz'un tarihi ve onun (yani Oğuz Han'ın) cihangirliğinin hikâyesi)* Topkapı Sarayı III. Ahmed Kütüphanesi 2935, v. 3009a.

² Günümüzde Taşkent'i Çimkent'e bağlayan karayolunun üzerinde Taşkent'in yaklaşık 40 km kuzeyinde Kuzgurt adlı bir yerleşim yeri bulunmaktadır. Kuzgurt Dağı da bu yerleşim yerinin çevresindedir.

³ Karakum, araştırmacılarca Moğolistan'ın 13. yüzyıldaki başkenti Karakum ile karıştırılmıştır. Oğuz Çölü olarak da bilinen Karakum, Aral Gölü'nün kuzeyinde ve kuzeydoğusunda yer almaktadır.

⁴ Ebulgazi Bahadır Han, *Şecere-i Terakime /Türklerin Soy Kütüğü*. 84-85.

şöyle bir bilgi vermektedir: “Issık Göl, Almalık, Sayram, Ulu Dağlar ve Küçük Dağlar, ... Türkmenler, bu yurtların hepsini terk edip Sir Suyu'nun ayağına geldiler. Başkenti Yenikent olarak belirlediler. Padişahları Yenikent'te oturuyordu. Kendileri Sir Nehri'nin iki tarafında yayladılar ve kışladılar. Oğuzlar on nesil boyunca burada oturdular.”⁵ İbnü'l-Esir, Horasan tarihçilerinin verdiği bilgiyi delil göstererek Karlukların Oğuzları yurtlarından söküp attığını, bu göçün 775'te başladığını söyler.⁶

Harita: Oğuz Yabgu Devleti'nin Başkenti Yenikent

Ebulgazi Bahadır Han'ın verdiği bilgiler, doğu sınırı hariç, gerçekten de tarihî gerçekler ile uyumludur. Öyle anlaşılmaktadır ki daha önce de var olan Yenikent, Türgiş Devleti yıkılıp da Aral Gölü'nün çevresine gelen Oğuzlar tarafından yeniden bayındır hâle getirilmiş ve başkent yapılmıştır. Doğu sınırı olarak bahsettiği *Issık Göl* (اسغکول) çevresi Türgiş Devleti zamanına aittir. Bu devlet yıkıldığında Oğuzlar, Taras şehrinin batısına çekilmiştir. Aslında Oğuz Türklüğünün 6. yüzyıldan 11. yüzyıla, 500 yıllık zaman aralığının özeti burada kısaca verilmiştir.

1789'da Afganistan Afşarları tarafından kaleme alınan ve Kazan'da bulunan Oğuzname'de ise konu biraz daha detaylandırılmıştır: Esere

⁵ Şecere-i Terakime /Türklerin Soy Kütüğü, s. 87.

⁶ İbnü'l-Esir, *el-Kamil Fi't-Tarih Tercümesi*, C. 11, s. 155-156.

göre Oğuz ilinin yurtları *Issık Göl* ve *Almalık* çevresidir. Kiblesi; *Sayram*, *Kazgurt* yanı, *Karaçık* ayağıdır. *Temür Kazık* yani kuzey tarafı; *Ulu Tağ* ve bakır madeninin kaynağı olan *Küçük Dağ*'dir. Gün batısı yani batı tarafı; *Sir Suyu*'nun ayağı, *Yenikent* ve *Karakum* tarafıdır. Oğuzlar, işte bu saydığımız yerlerin içinde ve üzerinde dört beş bin yıl gibi uzun bir süre oturdular. Buraları vatan yaptılar. Hangi boyun nüfusu, soyu ve sopolu fazla olur ise o boydan kağan seçtiler. ... Oğuzların Becene ilinin Toymaduk adlı bir padişahı vardı. Ordusu ile gelip Salur ilini yağmaladı. Yine Oğuzlardan Salur Alp'ın annesi Kıpçaklı Hatun'u tutsak alıp gitti. Aradan üç yıl geçtikten sonra kethüdası İngen'i çok miktarda mal ile Toymaduk'un yanına gönderdi, annesi Kıpçaklı Hatun'u esaretten ancak bu şekilde kurtarıp geri alabildi. ...Aslında bu sözlerle anlatılmaya çalışılan şudur: Yağmacılar yurtlarında otururken, yağmalanan boyların düşmanlardan kurtulanları kaçıp Maveräünnehir tarafına girdi. Bu şekilde birbirleriyle savaştılar. Türkmenlerin çoğu bu şekilde yurtlarından göçüp başka yerlere gitti. Böylece Türkmen vilayetlerinin çoğunun nüfusu düştü ve buralarda yaşayan az sayıda Türkmen kaldı. ...Issık Göl, Almalık, Sayram, Ulu Dağlar ve Küçük Dağlar. ... Türkmenler, bu yurtların hepsini terk edip Sir Suyu'nun ayağına geldiler. Başkenti Yenikent olarak belirlediler. Padişahları Yenikent'te oturuyordu. Kendileri Sir Nehri'nin iki tarafında yayladılar ve kışladılar. Oğuzlar on nesil boyunca burada oturdular. Maveräünnehir'e giden Türkmenlere, Tacikler önce Türk derlerdi. Beş altı nesil yaşayıp geçtikten sonra oranın yerine, suyuna, havasına uymaya başladılar. Çeneleri kısık, gözleri büyük, yüzleri küçük ve büyük olmaya başladı.⁷

Oğuz Yabgu Devleti'nin coğrafyası Türk kültür coğrafyası açısından son derece önemlidir. Oğuz Türklüğünün en önemli destanı olan Oğuz Kağan Destanı; Taras ve Sayram arasında başlamış, burada şekillenip bütün dünyaya yayılmıştır. Dede Korkut Destanı'nın bir bölümü, Aral Gölü ve Kızılorda şehri çevresinde teşekkül etmiştir. Nitekim destanın başkahramanı Korkut Ata / Dede Korkut'un mezarı Kızılorda şehrinde. Oğuzların Alpamış Destanı'nın da mekânı Oğuz Yabgu Devleti'nin hayat sürdüğü vatandır.

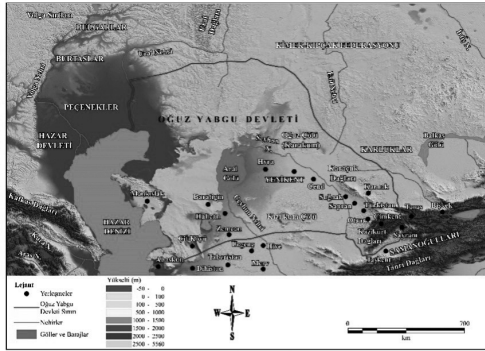
Bütün bunlardan daha önemlisi arkeolojik kazılardır. 1946 yılında Rus arkeolog ve etnografya bilimci Sergey Pavlovich Tolstov

⁷ Necati Demir-Özkan Aydoğdu, *Oğuzname (Kazan Niışası)*, İstanbul 2015, s. 144-145.

başkanlığında Oğuz Yabgu Devleti'nin başkenti Yenikent'te kazı çalışmaları başlatılmıştır. Kazıda pek çok arkeolojik ve etnografik malzemeye rastlanmıştır. Bu malzemeler ve yapı şekillerinden bunların MS 400 yıllarında inşa edilmeye başlandığı ortaya çıkmıştır. İnşa edenlerin de burada MS 10. yüzyılda oturanların atası olduğu anlaşılmıştır. Özetleyecek olursak Aral Gölü çevresinde MS 400'lü yıllardan beri yine Türklerin yaşadığı ortaya çıkmıştır.⁸

Coğrafyacı İdrisî'nin verdiği bilgilere göre “Oğuz ülkesi verimli, halkı zengindir.”

Gumilëv ise Oğuz Devleti sınırını şöyle vermiştir: “Güneydoğusunda Taraz bölgesi, güneybatısında Üstyurt'un bir kısmı, kuzeyinde Sarısu ve Ural eteklerine dayanan Çalkar ve Irgız havzası.”⁹

Harita: Oğuz Yabgu Devleti

2. VIII. Yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti

1160-1233 yılları arasında yaşamış Arap asıllı İslam tarihçisi İbnü'l-esir, *İslam Tarihi* başlıklı eserinde Oğuzlar hakkında çok ilginç bir bilgi vermektedir. O şöyle nakleder: “Horasan tarihçilerinden biri Oğuzlar hakkında oldukça açık bilgi verir ve der ki: ‘Oğuz kavini Türkler’in bulunduğu en uzak bölgelerdeki sınır boylarından el-Mehdî zamanında Mâverâünnehr’e göç etmişler ve Müslüman olmuşlardır.’”¹⁰ İbnü'l-esir’in basettiği el-Mehdî,

⁸ Tolstov, *Oğuz Şehirleri ve Oğuzlar*, s. 31-58.

⁹ L.N. Gumilëv, *Hazar Çevresinde Bin Yıl*, (çev. Ahsen Batur), İstanbul, 2002, s. 284.

¹⁰ İbnü'l-esir, *İslam Tarihi*, XI, s. 155.

İKİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU
DEVLETİ'NİN
TARİHİ
ALTYAPISI

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NİN TARİHÎ ALTYAPISI

Oğuz sözcüğünün, Köktürk Devleti Dönemi'nde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Zira daha önce yazılan kaynaklarda bu sözcüğe rastlanmaz. Ancak onlara Oğuz adı verilmeden önce de onların değişik adlarla yaşadığı ve tarih sahnesinde kendilerine yer buldukları açıktır. Oğuzlara mahsus yaşam tarzı ve kültür özelliklerinden onların Hun Devleti Dönemi'nde de tarihte yerini aldığı rahatlıkla söylenebilir.

1. Hun Devleti Dönemi'nde Oğuzların Ataları

Hun Devleti ve Parçalanması

Hun Devleti'ni gücünün zirvesine çıkararak ve bütün Türk boylarını tek bayrak altında toplayan Mete, MÖ 174'te öldü. Oğlu Ki-ok'a babasından, çok güçlü bir devlet kaldı.

Mete'nin oğlu Ki-ok, MÖ 160'ta ölür. Yerine *Kün Han* geçer ve onun saltanatı MÖ 126'ya kadar 34 yıl devam eder. Sonra İti-şa Han (MÖ 126-114), O-ui Han (MÖ 114-105), O-su-lı Han (MÖ 105-102), Su-t'e Ho Han (MÖ 101-96), Huluku Han (MÖ 95-85), Huyen-ti Han (MÖ 85-68), Hi-li kun-ku Han (MÖ 68-60), Wu-yen-c-hü-te Han (MÖ 60-58) Hun hakani olarak tarihteki yerini alır.

MÖ 58 yılında Huhanyeh tahta çıktı. Onun zamanında kardeş kavgalarından dolayı Hun Devleti MÖ 57'de önce beşe bölündü, ancak MÖ 54'te ise Huhanyeh ve Çi-çi ayakta kalabildi. Bu tarihte iki kardeş savaştı. Çi-çi Han galip geldi. Huhanyeh kendisine bağlı boylar ile Çin hâkimiyetini kabul etti.

Kuzeyde kalan Çi-çi'ye bağlı Hun boyları önce İli Nehri ve Issık Göl çevresine indi. Daha sonra da Aral Gölü çevresine yöneldiler. Ancak Çin ve Hunların saldırısı sonucu Çi-çi MÖ 36'da, kardeşi Huhanyeh ise MÖ 31'de öldü.

Çi-çi'den sonra ona bağlı boylar batıya göçtü ve Avrupa Hun Devleti'ni kurdular. Çin esaretine giren ya da Çin ile ortak hareket

eden Hunlar da inişli çıkışlı zamanlar yaşadılar. Bazen güçlendiler bazen de sessizlik içinde hayatlarını sürdürdüler.

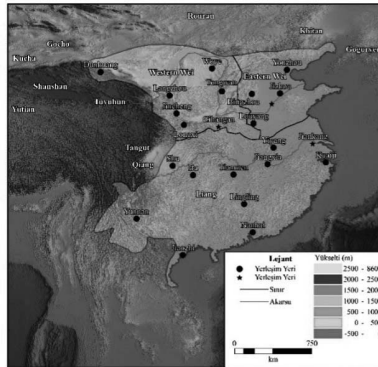
Mete soyundan gelen Hunların Çin içerisinde küçüklü büyüklü 16 devlet kurdukları bize ulaşan bilgiler arasındadır. Bunların içerisinde önemli sayılan kısa ömürlü olan dört devlet dikkat çekmektedir. 1. *I. Chao (Ön Chao) Devleti* (304-329), 2. *II. Chao (Arka Chao) Devleti* (319-351), 3. *Hsia Devleti* (407-431), 4. *Kuzey Liang Devleti* (397-439).

Kurulan bu devletler içerisinde Türk tarihinin köşe taşlarından ve Köktürk Devleti'nin de temel taşı olan *Kuzey Liang Devleti* dikkat çekicidir.

Kuzey Liang Devleti (397-439)

Büyük Hun Devleti yıkıldıktan sonra halkı çeşitli bölgelere dağılmıştı. Çin'in batısına, Türkistan'ın doğusuna yerleşen Hun kitlesi bunların sadece bir bölümüdür. Onlar siyasi teşekkülleri olmadan Kansu eyaletinde *Ordos* ve *Shan-si*'de yaşamaktaydılar.

Çin'i idare eden Han Hanedanı, MS 220'de yıkıldı. Çin'de iç karışıklıklar çıktı. Sonunda Çin'de *Shu Devleti* (220-263), *Wei Devleti* (220-265) ve *Wu Devleti* olmak üzere üç büyük devlet kuruldu. Çin tarihinde bu döneme "Üç Devlet Dönemi" denilmektedir. Bu üç devlet, 265'te yönetimi ele geçiren *Chin Devleti* (265-317) ile son buldu.

Harita: Çin Devletleri ve Liang Devletleri

Chin Devleti zamanında esaret altındaki Türkler de dâhil olmak üzere yabancı halklar bağımsızlık mücadelesine girişmiştir. Chin

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OĞUZ YABGU
DEVLETİ

1. Türklerde Kut Alma ve Devlet Kurma Töresi

Türklerde köklü bir devlet geleneği vardır. Herkes devlet kuramaz. Devlet kuracak kişinin devlet geleneğinden gelmesi ve “kut alması” gerekmektedir. Bu özelliklere sahip olmayan kişinin kurduğu devleti kimse tanımaz.

Kut, eski Türk töresine göre “Tanrı’nın halkı yönetmesi için bir kişiye verdiği özel yetkidir”. “Kut almak” Tanrı’nın bazı kişilere olağanüstü olaylar yaşatması, buna herkesin iknası ile ortaya çıkan durumdur. Türk inanç sistemine göre “*kutu olmak*” ya da “*kut almak*” iki biçimde gerçekleşebilir. Kutu olmak, babadan oğula veya kıza geçmektedir. Kut sahibi olmak ise Tanrı’nın olağanüstü bir işareti ile gerçekleşmektedir.

Türk devlet hayatında kut, Turan Hakanı Alp Er Tunga’dan gelmektedir.¹ Alp Er Tunga ya da Efrasiyap’ın Türk tarihindeki yeri tartışılmayacak kadar önemlidir. Her şeyden önce o, ilk Türk hakanı sayılmaktadır. Bütün Türklerin bir arada yaşadığı Türk Turan Devleti’nin kurucusudur. Nitekim Kâşgarlı, “*Efrasiyap’ın soyundan gelen erkeklere Tegin, kadınlara ise Katun (=Hatun) derlerdi,*”² diyerek hem dönemine ait hem de geriye dönük pek çok karanlık noktayı aydınlatmıştır.

Bilge Kağan ölmeden önce yazdırdığı Kül Tigin Yazıtı’nda şöyle demiştir:

Anda kalmış yir sayu kop toru ölü yonyur ertig. Tengri yarlıkadukın üçün [ö] züm kutum bar üçün kağan olurtum. Kağan olurup yok çığany budunuğ kop kubratdım” / “Orda, geri kalanıyla her yere hep zayıflayarak, ölerək yürütüyordun. Tanrı buyurduğu için, **kendimin de kutu olduğu için** kağan olarak oturdum. Kağan oturup aç, fakir milleti hep toplattım (KT, D9).³

Bilge Kağan öldükten sonra kendisi adına dikilen yazıtta kendisinin kutu olduğu iki kez, Kül Tigin Yazıtı’nda da bir kez ifade edilmiştir:

¹ Necati Demir, *Turan Hakanı Alp Er Tunga*, İstanbul 2021, s. 111-129.

² M. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1981, s. 154.

³ Tekin, *Orhun Yazıtları*, s. 22-23.

Anda kisre Tengri yarlıkaduk üçün **kutum, ülügüm bar üçün** ölteçi budunuğ [tirgür]ü igit[t]im. Yalrıg budunuğ tonluğ kıldım. Çığariy bud[unuğ] bay ki [ldim]./ Ondan sonra Tanrı buyurduğu için, **kutum ve yetkim var olduğu için**, ölecek milleti diriltip besledim. Çıplak milleti elbiseli kıldım. Fakir milleti zengin kıldım (BK, D23).⁴

Aynı ifade Bilge Kağan Yazıtı doğu 7. satırda, Kül Tigin Yazıtı güney 7. satırda da tekrarlanmıştır.

Hun Devleti ve Alp Er Tunga

Hun Devleti'nin hangi şartlarda kurulduğu, kimden kut alındığı, hatta kut alınarak mı kurulduğu konusunda şimdiye kadar bir bilgiye rastlanmamıştır. Ancak Köktürk Devleti'nden sonra kurulan bütün Türk devletleri, Alp Er Tunga'nın soyundan geldiklerini iddia etmişler, böylece kut sahibi olduklarından dolayı da devlet kurabilmişlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi Bilge Kağan dört kez kut olduğundan bahsetmektedir. Bu kut ona Hunlardan kalmıştır. Bu durum Bozkurt ve Ergenekon Destanı'nda açıkça anlatılmaktadır. Destana göre Köktürk Devleti'ni kuran Aşena / Asena ailesi, Hunların soyundan gelmektedir. Tabgaçlar 439'da Hunların son temsilcileri Kuzey Liang Devleti'ne savaş açıp onları soykırımı uğrattı. Aşena / Asena ailesi Altaylar'da Juan-juanlara sığınarak kurtuldu. 103 yıl Ergenekon Vadisi'nde yaşadıktan sonra buradan çıkıp Köktürk Devleti'ni kurdular. Devleti kurarken Hunların son yönetici ailesine mensup olan ve eli ayağı düşmanlarca kesilmiş bir erkek çocuktan türediklerini söyleyerek "kutları" olduğunu ispatladılar.⁵ Bütün bunlardan çıkan sonuç şudur: Hunlar da diğer Türk devletleri gibi Alp Er Tunga soyundan ve devlet kurma kutu da onlara Alp Er Tunga'dan gelmektedir.

Köktürkler ve Alp Er Tunga

Köktürk Devleti'nin kuruluş senedi ve tapusu aslında Bozkurt ve Ergenekon Destanı'dır. Bu destan *kut*'un Hun Devleti'nden Köktürk Devleti'ne nasıl taşındığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bilge Kağan, yazıtlarda dört yerde "devlet kurma kutu" olduğunu

⁴ Tekin, *age.*, s. 59.

⁵ Demir, *Bozkurt ve Ergenekon Destanı*, s. 19-83.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

OĞUZ YABGU
DEVLETİ'NİN
DAĞILIŞI

Oğuz Yabgu Devleti'nin Dağılışı

Oğuz Yabgu Devleti'nin dağılma süreci Selçuk Bey'in 961'de Cend'e çekilmesi ile başlar. Merkezî yönetime vergi verme, İslamiyet'in kabulü veya kabul edilmemesi, sosyal çalkantılar gibi sorunların derinleşmesi sonucu Oğuz Yabgu Devleti zayıflamaya başlamıştır. Aynı yıllarda Oğuz coğrafyasının kuzey bölgelerinden de iyi haber gelmemeye başladı. Kuzeydeki Oğuzlar Kimek baskısı ve din konusundaki ayrılıktan dolayı İdil Nehri'ni geçip batıya göçerler. Ayrıca Kimek-Kıpçaklar, Oğuzların kuzey bölgelerini işgal ederler.

Gümilëv'in verdiği bilgilere göre 800-900 yılları arasında bölgede asırlık bir kuraklık gerçekleşti. Kuraklık sonunda yeşil bitki örtüsü güney ve orta kısımda kayboldu, sadece kuzeyde kaldı. Dolayısıyla kuzey bölgesi çok önemi duruma geldi. Kuraklık yaşayan doğudaki halklar batı tarafına kaymaya başladı. Böylece Oğuz Yabgu Devleti'nin kuzey bölgelerini paylaşma savaşları çıktı.

Mervezî, Oğuz Yabgu Devleti'nin dağılışı ile ilgili çok ilgi çekici bilgiler vermektedir. O, "Oğuzlar, Müslüman ülkelerle ilişkiler sonucunda bir kısmı İslam dinini benimsedi. İslamiyeti kabul edenlerle etmeyenler savaşmaya başladı. Müslüman Oğuzlar üstün gelince olmayanlar kuzeye, Peçenek bölgesine yerleşti."¹ demektedir.

Oğuzların son yabgusu Şah Melik 1042'de öldükten sonra Oğuz Yabgu Devleti'nin tarih sahnesindeki yeri sona ermiştir. Türkmenler Asya ve Avrupa kıtasına dağılmıştır. Onlar yaklaşık 1000 yıldır iki kıtada çok renkli bir tarih yazmışlardır.

1. Oğuz Yabgu Devleti'nin Bölünmesi Sürecinde Selçuklular

Selçuklu ailesi, Oğuz Yabgu Devleti vatandaşlarıdır. X. yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti'nde sübaşı (ordu kumandanı) olan Selçuk Bey

¹ Sağır, *Temim İbn Bahr'ın Seyahatnamesi...*, s. 35; Gümilëv, *age.*, s. 285-286.

ile Oğuz yabgusu arasında anlaşmazlık çıktı. 961 yılında Selçuk Bey, Oğuzların kışlık merkezi Yenikent'ten ayrılıp Türk ülkeleriyle İslam ülkeleri arasında bir uç şehri ve Oğuzların yazlık merkezi olan Cend (<Can kend) şehrine göç etti.

961 yılından sonra Oğuzlar arasında İslamiyet hızla yayılmıştır. Oğuz yabgusundan ayrı hareket eden Selçuk Bey, 985'te İslamiyet'i kabul etti. Selçuklu hanedanından İslamiyet'i kabul eden ilk şahıs Selçuk Bey'dir. O, gayrimüslim Türklerle yaptığı savaşlar sebebiyle sonradan *el-Melikü'l Gazî* unvanıyla anılmıştır.

Selçuk Bey, Buhara ve Harezm'den din adamları davet etmiş, bu vesile ile İslamiyet Oğuzlar arasında hızla yayılmaya başlamıştır.

İslamiyet Oğuzlar arasında yayılmaya devam ederken Oğuz yabgusu, Cend şehrine yıllık vergi toplamak üzere memurlar gönderdi. Cend'de yaşayan Oğuzlar "kâfirlere haraç vermeyiz," diyerek memurları kovdular. Bu, Selçukluların merkezî yönetim ile mücadele edebilecek güce geldiğini göstermektedir. Böylece Selçuklu Devleti'nin temelleri yavaş yavaş şekillenmeye başladı.

Yukarıda da bahsedildiği gibi Samanilerin hükümdarı II. Nuh, Karahanlılar karşısında zor duruma düşünce Selçuk Bey'den yardım istedi. Selçuk Bey oğlu Arslan'ı Samanîlere yardıma gönderdi. Karahanlılara karşı Oğuzlar da savaşa katıldı.² Samanîler, Selçuklulara Karahanlı sınırındaki Nur-ı Buhara'yı (günümüzde Nevaî ili Nura-ta ilçesi) verdiler. Selçukluların bir bölümünün Cend'den ayrılarak Nur-ı Buhara'ya yerleştiği anlaşılmaktadır.

Samanîlerin son hükümdarı Ebû İbrahim İsmâil el-Muntasır, Karahanlılar ile savaşmış ve çok miktarda toprak kaybetmişti. O, kaybettiği toprakları Karahanlılardan geri almak için mücadele ederken 1002'de Oğuz yabgusu ile iş birliği yapmış, ayrıca akrabalık da kurmuştu. Sonunda yabgu ve Oğuzların İslam'ı benimsemelerine sebep olmuştur.

Oğuz Yabgu ailesinden Alpkara Baranî, 1029'da Selçuk Bey'in oğlu Yusuf Yinal'ı öldürdü. Tuğrul Bey ve Çağrı Bey, uygun zamanı gözleyip 1030'da Alpkara Baranî'yi yakalayıp öldürdüler. Böylece Oğuz Yabgu Devleti - Selçuklu ilişkileri daha da kötüye gitti. Aslında Oğuz yabgusu Ali Han ve Alpkara Baranî'nin Karahanlılar ile iş

² İbnü'l-Esir, *el-Kamil Fi't-Tarih Tercümesi*, C. 9, s. 86.

BEŞİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU
DEVLETİ
DÖNEMİ'NDE
KÜLTÜREL
HAYAT

Türklerde kültürel hayat, toplumun barış ve uyumunun temel taşıdır. Türkçe yazılı eserlerde kültürel hayat (töre); yurt (vatan), budun (halk) ve ilig (kağan) ile birlikte anılır. Bunlar Türk devlet ve toplum hayatının can damarlarıdır. Nitekim Kâşgarlı Mahmud töreyi yurttan da önemli sayarak “*el kaldı, törü kalmas (DLT, II. s. 25)*” “*Yurt terk edilir, töre terk edilmez*” diyerek Türkler açısından tarihî bir gerçeği ortaya koymuştur. Genel anlamda Türkler ve onların önemli bir boy birliği olan Oğuzlar, zaman zaman ülkelerini terk edip dünya üzerinde çok farklı coğrafyalarda devlet kurmuşlar fakat geleneklerini, kültürlerini ve törelerini yanlarında götürmüşlerdir.

Oğuzların VIII-XI. yüzyıllar arasında yazdıkları geniş boyutlu ve tarihî gerçeklere dayalı metinler bize şimdilik ulaşmamıştır. Çünkü Oğuz Yabgu Devleti’nin önemli şehirleri Sayram, Yenikent, Cend, Otrar, Hvara, Sıgnak, Savran’da tam anlamıyla kazılar yapılmamıştır. Yenikent, Sıgnak, Savran, Otrar’da küçük çaplı kazılar yapılmıştır ve buluntular son derece azdır. Fakat bu kültürün sürekliliği dikkate alınarak ve çevre ülkelerde yazılıp anlatılanlardan hareket edilerek Oğuz Yabgu Devleti’nin kültürel hayatı hakkında doğruya yakın bilgilere ulaşmak mümkündür.

Kültür; bir millet veya topluluğa özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü, tarihî ve toplumsal gelişme süreci içerisinde yaratılan maddi ve manevi değerlerin tamamıdır.

Her milletin kendisine mahsus kültür ürünleri vardır. Türklerin yaşadıkları coğrafyaya ve ihtiyaçlarına uygun olarak oluşturduğu barınma ve giyim biçimi, beslenme şekli kendisine mahsus kültürüdür. Aynı şekilde Arapların, Japonların, Çinlilerin giyim tarzı ve mutfakları da adı geçen milletlere mahsus kültür ürünüdür.

Kültür; toplumları birleştirir, bütünleştirir, geleceğe yönelik plan yapmalarını ve barış içerisinde yaşamalarını sağlar. Bu yüzden devlet ve millet hayatındaki önemi çok büyüktür.

Türk kültürünün çok uzun bir geçmişi ve muazzam bir derinliği bulunmaktadır. Dolayısıyla çok büyük bir zenginliğe ve köklü bir yapıya sahiptir.

Medeniyet; toplumun kendini aşması, diğer toplumlara örnek olmasıdır. Kendi kültürüne dayalı değerleri ve kültür varlıklarını geliştirip bunları insanlığın ortak kültür değeri yapmaktır. Günümüzde medeni dünyanın erkek ve kadın giyim biçimi dünyaya Türklerin hediyesidir. Kazakistan’da son yıllarda yapılan kazılarda çıkan kadın ve erkek giyimi bunu açıkça ortaya koymuştur.

Oğuzların da Oğuz Yabgu Devleti Dönemi’nde geliştirerek dünyaya sunduğu değerler bulunmaktadır. Kadının durumu buna örnek verilebilir. Daha önceki Türk devlet ve topluluklarında olduğu gibi kadın toplumun içerisindeydi. Yöneticidir. Ebulgazi Bahadır Han’ın bahsettiği “Oğuzlarda Beylik Yapan Bayanlar” bilgisi, o dönem için gerçekten dünyaya örnektir.

Kültür, ulusu birleştirip ortak hareket etmeyi sağlar. Medeniyet ise ulusları birleştirir. Medeniyet; uluslararası barışın, insani değerlerin, doğruluğun, gelişmenin, ilerlemenin, geleceğe umutla bakmanın temel taşıdır.

1. Oğuz Yabgu Devleti Dönemi’nde Devlet Yönetimi ve Ordu

1.1. Devlet Yönetimi, Başkent-Devlet Merkezi-Saray

Oğuz Yabgu Devleti’nde devletin bir en üst yöneticisi bulunduğunu ve onun unvanının “yabgu” olduğunu 922’de İbn Fadlan’ın açıkça belirttiğini daha önce ifade etmiştik: “*Oğuz Türklerinin hükümdarına Yabgu denir. Bu, hükümdarın unvanıdır. Oğuzların başına geçen her kişi bu unvanı alır. Onun vekiline (naibine) Kûzerkin (Külerkin) denir. Yine onlardan her reisün naibine aynı unvan verilir.*”¹ İbn Fadlan onların her ikisi ile de görüşüğünü yazmıştır. Buradan anladığımıza göre diğer Türk devletlerinde devlet yöneticisine hakan, kağan, han denirken Oğuz devletinde yabgu denmektedir. Yabgu, kağandır.

¹ İbn Fadlan, s. 35.

DİZİN

A

- Abbas 165
Abdullah bin Tahir 144, 172, 173, 174,
330, 334, 335, 336, 337
Abdullâh Mansûr 51, 143
Abisgun 66, 75
Acı Deniz 163
Administrando Imperio 36
Afrasiyab 28
Afrâsyâb b. Bişnek b. Rismen 136
Afşar 249, 302
Ağar 207
Ahlat 34, 203, 204, 223
Ahlatşahlar 204
Ahmedî 274
Ahmed Yesevî 84, 168, 190
Ahmed Yesevi Nesebnamesi 81
Ahsenü't-tekâsîm fî ma'rifeti'l-ekâlîm
42
Ahsiket 61
Ahti 58, 70, 340
Akbay 181
Akbay Han 181
Ak Beşim 347
Ak İrtiş 53, 95, 177, 178, 179
Akkerman 220
Akkır-Jane 201
Akkır Köyü 70
Akkolga 201
Akkoyunlu Devleti 212
Akkoyunlular 212
Akkul 67
Aksu 90
Aksu Irmağı 68
Akşehir 84
Aktepe 66, 87
Ak Tepe 66
Al 166
Ala Dağ 258
Alanlar 5, 177
Alasoğlu 157
Alayundlu 249
Alayuntlu 160
al-Badgisî 146
Âl-ı Afrasiyap 134
Ali 35, 151, 165, 169, 170, 185, 186,
187, 206, 239, 383
Ali Bey 169, 185
Ali Bey Han 169, 185
Âl-i Efrâsyâb et-Türkî 135
Ali Han 28, 158, 169, 170, 184, 185,
186, 187, 201, 206, 208, 233,
236, 261
Ali Han Bey 207
Ali Han Oğulları 186, 208
Ali İbnü'l-Esîr 135
Alkabölük 249
Alkaevli 159
Alka İvli 159
Alkavlı / Avul 249

- Almalık 47, 48, 49, 65, 163
 Almanya 5
 Almış b. Şilki 104, 153, 177, 340
 Alpamış Destanı 13
 Alparslan 188
 Alp Arslan 171, 202, 209, 238
 Alper 137, 213, 222
 Alp Er Tunga 27, 28, 101, 116, 129,
 130, 131, 132, 133, 134, 135,
 137, 348
 Alp Er Tunga Oğulları 134
 Alp Toğan oğlu Etrek 31, 104, 153,
 177, 237, 242, 355, 374
 Alp Turan 139
 Altay 115
 Altay Dağları 357
 Altaylar 130
 Altın Han 243, 380
 Altın Kapı 220
 Altın Kürüslü Sundun Bay 237
 Altınözü 227
 Altın Tepe 66, 81, 91
 Altuncan Hatun 189, 190, 204
 Altun Közeki Sundun Bay 145, 170,
 237
 A Manov 216, 219
 Amıt Suyu 77, 283
 Amidü'l-Mülk Kündürü 190
 Amu 170, 186
 Amuderya 71, 85, 122, 169, 185
 Amu Derya 170, 186, 236
 Amul 98
 Amu Suyu 163
 Amuye 186
 Amuye Suyu 186
 Anadolu 13, 32, 44, 64, 77, 81, 179,
 188, 202, 203, 204, 205, 207,
 210, 217, 221, 222, 224, 234,
 247, 253, 265, 286, 287, 288,
 297, 358, 363, 372, 378, 382
 Anadolu Selçuklu Devleti 32
 An-chou 114
 Andalip Oğuznamesi 274
 Andican 73
 Ani 203
 Ankara 28, 44, 101, 134, 147, 203,
 379, 383
 Anuş Muhammed Bahadır Han 35
 Anuşirvan 190
 Aplaş Destanı 49
 Arab Muhammed Han 35
 Aral Gölü 13, 15, 16, 22, 23, 26, 47,
 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 59,
 60, 63, 65, 67, 68, 71, 72, 73,
 77, 85, 87, 90, 93, 97, 109, 119,
 124, 126, 139, 147, 148, 149,
 150, 155, 164, 172, 176, 179,
 191, 192, 194, 201, 205, 206,
 208, 213, 227, 234, 236, 242,
 250, 256, 282, 284, 328, 339,
 341, 356, 373
 Arap 26, 34, 38, 50, 77, 83, 95, 100,
 117, 126, 135, 147, 162, 169,
 180, 184, 246, 256, 271, 308,
 330, 334, 335, 336, 337, 341
 Arapça 19, 29, 33, 38, 40, 90, 136,
 234, 275, 283, 347
 Araplar 14, 26, 139, 154, 179, 256
 Aras Nehri 212
 Arazmlilerin Denizi 60
 Ardin 58, 70, 340
 Arhos 226
 Arıklı 192
 Arıklı Aslan Han 158
 Arpoxais 138
 Arslan 168, 187, 236
 Arslan Bey 29
 Arslan Bilge Kağan 332, 333
 Arslan Han 136, 158, 169
 Arslan Köl Erkin 331

- Artık Ata 66, 67, 77
 Artuklullar 204
 Artuş (İrtiş?) Nehri 62
 Aruz 244
 Asanas 67
 Asanas Ata Türbesi 67
 Asbicab 68
 Asgarun Dağı 68
 Aşğârûn 70, 75
 Aşğârûn 55
 Aşğârûn Dağı 56
 A-shih-na 114, 115, 116
 Astana Tarih Müzesi 69
 Aşanas 67
 Aşena 130, 131, 353
 Aşıkpaşaoğlu 274
 A-şi-na 115, 116
 A-şi-na Ho-lu Kağan 245
 Aşkabad 156
 Aşnas 85, 169, 185, 352
 Atatürk 5
 Atıl 75
 Ava 160
 Avfî 64, 202
 Avlonya 225
 Avrupa 75, 109, 199, 226, 227, 228,
 265
 Avrupa Hun Devleti 109
 Avşar 159, 210, 249
 Ayagöz 90
 Ayaköz Irmağı 68
 Aybek ed-Devedari 242
 Aydın 88, 144, 227, 377
 Aydın Gölü 88
 Ay Han 250
 Aynaroz 225
 Azdavay 227
 Azerbaycan 32, 39, 47, 81, 188, 202,
 204, 210, 211, 212, 213, 239,
 264, 265, 267, 285, 377
 Azerbaycan Atabegleri 211
 Azerbaycan Cumhuriyeti 47
 Azerbaycan Cumhuriyeti 32, 213, 264
 Azerbaycan Türklüğü 212
- B
- Bab 61, 250
 Bad 23
 Badga 54, 55, 68, 79
 Badzinagları 214
 Baga Tarkan 25, 30, 31, 125
 Bagatur Si-pi 122
 Bağdat 39, 40, 42
 Bahadır Han 35
 Bahaeddin Ögel 111, 368, 369, 381
 Bajanak 344
 Bakü 212
 Balasagun 93, 134, 201
 Balgrad 225
 Balıkçı 72
 Balkanlar 207, 213, 224, 227
 Balkan Türklüğü 264
 Balkan ülkeleri 47
 Balkaş 53, 68, 90, 95, 124, 179
 Balkaş Gölü 53, 68, 90, 124
 Balkık bin Cabuyye 173, 174
 Balyabadra 225
 Barab 63, 68
 Bârâb 59, 84
 Baraniler 233
 Baratigin 68
 Barçın'ın Kök Kâşanesi 69, 170
 Barçınkend 69
 Barçınlîg Kent 69
 Barçınlîgkent 85, 169, 185, 352
 Barçın Salır 170, 238
 Barçın Salur 69
 Barçkend 85, 169, 185, 352
 Barhin 69
 Bars 25, 29, 125

- Barsak 23
 Bars Kağan 25, 125
 Barthold 58, 135, 136, 140, 144, 174,
 183, 254, 255, 260, 358, 373,
 377, 378
 Baruç Dağı 220
 Basat 354
 Basileios Apokapes 215, 216
 Baskan 90
 Basmıl 248, 276
 Bastı 213, 222
 Bastiy 213, 222
 Başgirt 276
 Başgirtlar 55
 Batı Avrupa 218
 Batı Chin Devleti 111
 Batı Kazakistan 70, 340
 Batı Köktürk Devleti 25, 30, 31, 32,
 89, 117, 118, 124, 125, 264,
 340, 347
 Batı Liang Devleti 112
 Batı Rumeli 228
 Batı Türkleri 25, 264, 341, 344
 Baverd 61, 62
 Bayandurlar 220, 222
 Bayat 152, 159, 181, 221, 233, 238,
 249
 Bayat boyu 152, 221, 233, 238
 Bayat ili 181
 Baygu 26
 Bayıldır 251
 Bayındır 26, 77, 126, 145, 152, 157,
 158, 160, 166, 170, 181, 220,
 237, 249, 258, 283, 354
 Bayındır Han 77, 145, 170, 181, 237,
 258, 283
 Bayındır Köl Erki Han 158
 Bayındırlar 222
 Bayırkum 66, 69, 81, 87, 340
 Bayundur 249, 305
 Bazil 203
 Becene 49, 162, 191, 192, 193, 249
 Becene ili 191
 Be-ça-nag 249
 Beçene 160
 Beçenek 249, 305
 Begdili 249
 Begendi Nehri 69
 Begim Ana Munarası 201
 Begtili 249, 305
 Beg Togdı 189
 Belgorod 220
 Belgrad 225
 Belkık b. Cebğuye 173
 Benaket 61, 69, 250
 Benegit 69, 81, 306, 315
 Benegit Irmağı 69, 81, 315
 Benek 219
 Berendiler 220, 222, 383
 Berestov 220
 Berket 56, 69
 Berk Nehri 54, 67, 87, 175
 Berlin Kral Kütüphanesi 273
 Beş Balğ 368
 Beş Balık 131
 Beşenk 101, 133
 Beyhakî 24, 37, 169, 184, 187, 188,
 189, 233, 379
 Beyhakî Tarihi 158
 Beyrek 359
 Bey Tekin 168
 Beytül-Hâniyye 135
 Bezir Arslan Han 136
 Bıçakçı Tepe Harabeleri 81
 Biga 221
 Bigdili 159
 Bijen 131
 Bilge 19, 25, 28, 30, 31, 125, 145, 235
 Bilge Anucur 134
 Bilge Kağan 14, 19, 25, 28, 30, 31,

- 125, 129, 130, 145, 146, 167,
235, 244, 333
- Bilge Kağan Yazıtı 19, 32, 130
- Bilge Kül Kadir Han 136
- Binket 56, 69, 73
- Birunî 43, 63, 80, 102, 193, 206, 345,
355, 380
- Bişkek 361, 364
- Bitlis 204
- Biyeken Alp 171, 238
- Bizans 36, 41, 53, 102, 103, 116, 117,
118, 133, 177, 194, 203, 204,
207, 213, 214, 215, 216, 217,
218, 222, 223, 227, 228, 256,
261, 276, 284, 340, 358, 380
- Bizans Devleti 214, 218
- Bizans İmparatorluğu 214, 215, 222
- Bizanslar 216, 227
- Bizanslılar 218, 224
- Bolçu 25, 31, 125, 235
- Bolçu Irmağı 25, 125
- Bolçu Savaşı 31, 235
- Bonya 219
- Borun Dağı 220
- Borysthenes 138
- Bosna 225, 377
- Bout 221
- Boyu Uzun Burla (Bular) Hatun 145,
170, 237
- Boyu Uzun Burla Hatun 28, 145, 153,
260, 354
- Bozkurt Destanı 113, 114, 115, 116
- Bozkurt ve Ergenekon Destanı 130
- Bozok 250
- Bozok boyları 250
- Bozoklar 235
- Bozuk Tepe 66
- Brod 226
- Budizm 17, 341, 347
- Bugra Han 168
- Buhara 53, 59, 79, 84, 85, 94, 149,
169, 182, 183, 185, 188, 200,
275, 339, 345
- Buku Han 131, 132
- Buku Tegin 132
- Bulgar 58, 61, 62, 69, 70, 98, 103,
104, 105, 133, 153, 216, 218,
293, 340, 341
- Bulgaristan 227
- Bulgarlar 52, 58, 62, 98, 99, 104, 147,
194, 217, 224, 327
- Bumin Kağan 114, 257
- Buran 158, 169, 185, 233
- Burtaslar 58, 99, 100, 104, 147, 327,
339, 341, 366
- Burtas ülkesi 99
- Buyruku 31
- Buzuk Tepe 78
- Büdüz 249
- Bügdüz 157, 160, 166, 170, 186, 187,
236, 249
- Bügdüz Kardıcı 236
- Bügdüz Kardacı 152
- Bügdüz Kuzucu Bay 158
- Büyük Hun Devleti 110
- Büyük İskender 248
- Büyük Selçuklu Devleti 32, 205, 206,
211, 264
- C
- Cacan 55, 70, 72, 73
- Câcân 54, 55, 56
- Cahş 58, 70, 340
- Câm-ı Cem-âyîn 274
- Câmî el-hikayat 64, 202
- Camiü't-tevarih 165, 249
- Camiü't-tevârih 32, 37, 137, 141, 142,
156, 165, 166, 167, 168, 169,
170, 174, 267, 268, 269, 270,
271, 273, 275

- Camiü't-Tevârih 47, 84, 382
 Cam Nehri 58, 70, 340
 Candağa 55, 70, 75
 Can Kala 70
 Cankent Köyü 90
 Carav 61, 62
 Cebbuye oğlu Balkık 146
 Cecan 73
 Cecan şehri 73
 cede taşı 15, 148
 Cemal Karşî 135
 Cend 22, 61, 65, 67, 70, 71, 74, 75, 85,
 97, 153, 169, 176, 180, 182,
 184, 185, 187, 191, 199, 200,
 201, 209, 231, 256, 261, 262,
 338, 343, 345, 352
 Cengiz Han 35, 243, 380
 Cent 187
 Ceyhun 52, 54, 59, 61, 62, 63, 67, 70,
 71, 74, 77, 79, 81, 92, 175, 178,
 179, 187, 205, 208, 236, 261,
 263, 315, 328, 341
 Ceyhun Irmağı 187, 236
 Ceyhun Nehri 52, 54, 59, 63, 67, 70,
 74, 92, 178, 179, 205, 263
 Ceyhun Vadisi 87, 341
 Chang-yeh 111, 112, 113
 Chavannes 245, 341, 344
 Chen-te 112
 Chin-chang 113
 Chin Devleti 110, 112
 Chin hanedanlığı 111
 Chiu-ch'üan 113, 114
 Chü ch 111
 Chü-c'hü 113
 Chü ch'ü ailesi 111
 Chü-c'hü ailesi 114
 Chü-ch'ü ailesi 113
 Chü-ch'ü irmağı 111
 Chü-ch'ü Lo-chiu 111
 Chü-ch'ü Meng hsün 111, 112
 Chü-c'hü Wu-hui 113
 Cibâl 42
 Cimkent 16
 Ci vang cüe kîh en 25
 Cizre 38
 Constantin Porphyrogenitus 53
 Cuvan Tepe 66, 71, 77
 Cürcan 57, 71, 74, 90, 102, 175, 178,
 179, 191, 192, 193, 328, 381
 Cürcaniye 59, 71, 74, 79, 175, 177,
 178, 260
 Cüveynî 131
 Ç
 Çaç 89
 Çağatay Türkçesi 33
 Çağrâğân 54
 Çağraoğuz Dağları 71
 Çağrı 23, 29, 64, 134, 186, 189, 190,
 202, 203, 233
 Çağrı Bey 186, 189, 202, 203, 233
 Çağrı Türkleri 23
 Çahardara Gölü 71
 Çakırı Oğuz 59
 Çaldıran Zaferi 212
 Çalkar 50
 Çalkar-Tengiz Gölü 75
 Çanak 136
 Çaplak Tepe 66
 Çardarı 66, 71, 87
 Çardarı Bölgesi 66
 Çaruk 276
 Çaruklug 275
 Çatalca Ovası 216, 217
 Çavdır 207
 Çavıldır 160
 Çavuldur 171, 181, 238, 249, 251
 Çavuldur Bala Alp 171, 238
 Çay 61, 72

- Çcan 89
 Çci-Çci 89
 Çepni 160, 249, 308
 Çığariy 130
 Çimkent 83
 Çıplak Tepe Harabeleri 81
 Çi-çi 109
 Çi-çi Han 109
 Çigil 33, 274, 276
 Çiğil 63, 64, 93, 276, 284
 Çimkent 47, 65, 163, 168
 Çin 14, 23, 25, 26, 28, 30, 51, 81, 88,
 96, 101, 109, 110, 111, 112,
 113, 114, 116, 117, 118, 119,
 120, 122, 123, 125, 126, 140,
 144, 145, 147, 148, 154, 174,
 177, 206, 236, 239, 242, 243,
 244, 245, 247, 248, 256, 258,
 264, 265, 276, 282, 317, 341,
 344, 347, 348, 350, 351, 353,
 358, 365, 367, 378, 379, 383
 Çince 19, 25, 28, 111, 125, 239, 242
 Çindir 276
 Çirmen 221
 Çovdur ili 181
 Çovdurlar 182
 Çömül 276
 Çubin 61, 62, 105
 Çubin Köyü 61
 Çubukoğulları 204
 Çulman Nehri 58, 104, 147
 Çu Nehri 26, 72, 154, 248
 Çur 101, 133
 Çuye 72
 Çuy Tepe 66, 72, 77
 Çuy Vadisi 72
- D
- Daday 227
 Dağ Han 250
- Damkak 152, 157
 Danişmend Ahmed 188
 Danişmend Ali Taylu 188
 Danişmend-i Buharî 188
 Danişmendli ailesi 188
 Danişmendliler 188, 204, 205
 Darende 73
 Darfu 56, 72
 Dargan 74, 79
 Dargu 73
 Darnuh 56
 Darnuk 72
 Dartu 54, 73
 Dastan-ı Gazan Han 161, 249
 Davud bin Mansur 146
 Dede Kerenvük 152, 157
 Dede Korkut 24, 34, 44, 151, 162,
 163, 166, 170, 182, 192, 237,
 238, 354
 Dede Korkut Destanı 13, 34, 44, 49,
 77, 162, 163, 181, 182, 244,
 258, 262, 283, 349, 354, 355,
 359, 364, 369, 378, 379
 Dede Korkut Hikâyeleri 16, 24, 102,
 170
 Dede Korkut Kitabı 13, 26, 34, 125,
 126, 145, 151, 192, 237, 238,
 244, 258, 259, 260, 261, 262,
 263, 264, 281, 282, 341, 348,
 359, 364, 365, 369, 370
 Dedem Korkut 359
 Dehlan 69, 73
 Delvine 225
 Demir Kapı 14, 101
 Demleçoğulları 204
 Deniz Han 250
 Denizli 22
 Derbend 212
 Derend 54, 73
 Deylem 57

Deyleman 60
 Dımışk 43
 Dış Oğuz 181, 244
 Dış oğuzlar 250
 Dih-Çüb 96
 Dih-i Nev 90
 Dihistan 57, 61, 62, 189, 190
 Dilmaç 213, 222
 Dinkli Bey 207, 208
 Dinyeper 52, 98, 102, 194, 213, 219
 Dinyeper Nehri 215, 219
 Diojen 223, 224
 Dip Bakuy 27, 164, 165
 Dip Bakuy Han 27, 164, 165
 Dip Yabgu Han 27, 141, 157
 Dirse Han 258
 Dirse Han oğlu Boğaç Han 258, 349, 354
 Dîvânu Lügâti't-Türk 16, 23, 33, 34, 135, 160, 168, 235, 249, 256, 265, 274, 275, 276, 283, 284, 285
 Dîvânu Lügâti't-Türk 135, 136
 Dnyeper 228
 Dobruca 218, 224
 Dodurga 159, 249, 275
 Doğodap 223
 Doğu Altay 121, 122
 Doğu Avrupa 147, 213
 Doğu Karadeniz 226
 Doğu Karluk 134
 Doğu Türkistan 76
 Doğu Türkleri 258, 383
 Dokuz Oğuz 15
 Don 52, 98, 102, 194, 224, 321
 Döğer 159, 207, 249
 Döngge 166
 Dönker 152, 157
 Draç 225
 Dresden 281

Dresden nüshası 34
 Dudal Bay 171, 238
 Dukak 151, 153, 237
 Durun 207
 Duyılı Kayı 166

E

Ebî Ali el-Badğîsî 165, 173
 Ebu Bekr-i Tihranî 274
 Ebu Dülef 236, 261, 374, 382
 Ebu Fazl-ı Beyhakî 37
 Ebû İbrahim İsmâil el-Muntasır 201
 Ebû İshâk İbrâhîm 40
 Ebu Kaşşe 59
 Ebulgazi Bahadır Han 24, 32, 34, 35, 47, 48, 65, 69, 90, 104, 145, 150, 156, 161, 162, 165, 166, 170, 185, 187, 206, 210, 232, 235, 250, 251, 349, 365, 378, 379
 Ebulhan 207
 Ebulhan Dağı 207
 Ebu'l Kasım ibn Havkalı 41
 Ebû Zeyd Ahmed 40
 Ebü'l-Fütûh Abdülgafûr 135
 Ebulgazi Bahadır Han 157
 Edebalı 342
 Edirne 221, 225, 227
 Efrasiyap 64, 101, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 164, 206, 352
 Efrâsyâbiyân 135
 el-Asar el-Bakiye 43, 345
 el-Belazurî 39, 144, 173, 379
 el-Ceyhanî 38
 el-Hâniyyetü'l-Etrâk 135
 El-Hatîr Ebû Abdullâh el-Hüseyn el-Fazlî 136
 el-Hazrecî el-Yenbuî 178
 el-Kamil Fi't-Tarih 38, 39, 48, 137, 143, 182, 183, 200, 343, 380

- el-Karyet el-Hadise 52, 75, 85, 176,
234, 343
el-Mehdî 50, 143, 155, 342
el-Mesudî 23, 179
el-Ömeri 43
el-Tembih ve'l-işrab 53
Emba ilçesi 70, 340
Emîr Savtegin 211
Emir Timur 28
Ender ez Kıfçâk 96
Endülüs 42
Enkeş 151, 152, 157, 165
Enuşirvan 190
Erboğa 213, 222
Ercasb 134
Ergenekon Destanı 114, 353
Erkey / Erki 152, 157
Er Kıl 157, 158, 248
Erki 152, 244
Ermeni 37, 203, 215, 216
Ermeniler 202
Ermeniyeye 55, 79
Ertim 101, 133
Erzen 204
Erzincan 204
Erzurum 204
Eski Guzya 234
Eski Uygur Türkçesi 125
Esterâbâd 175
Etil 60, 61, 62, 75, 98, 105, 147
Etil Nehri 60, 147
Etrâk 135
et-Tarih-i Gazanî 161, 249
et-Tenbîh ve'l-işrâf 41, 179
et-Tiz 190
Eva 160
Evliya Ata 88, 120
Eymir 152, 160, 207, 233, 238
Eymür 249, 309
- F
- Farab 16, 51, 53, 61, 63, 64, 73, 78,
80, 85, 88, 90, 96, 175, 176,
205, 251, 256, 257, 310, 330,
345, 352
Fars 15, 37, 38, 77, 140, 147, 148,
171, 173, 180, 207
Ferave 188
Fergana 59, 73, 76, 79, 89, 92, 136,
145, 172, 192, 251
Fergana Vadisi 73
Fransa 226
Fu-ku 28
Fütuhu'l-Büldan 39
- G
- Gagauzlar 32
Gagauz Türkleri 264
Gagauz yeri 47
Gagavuz Türkçesi 228
Gamlı Han 349
Garbiyan 73, 355
Gargun 73, 74
Gargûn Gölü 56, 68, 356
Garguni 54
Gazan Han 21, 212
Gazne Devleti 24, 184
Gazneli Devleti 37, 184, 201, 202, 204
Gazneliler 94, 183, 184, 189, 202,
204, 205, 343
Gazneli Mahmd 187
Gencedih 84
Gence 212
Gence Hanlığı 212
Gences 23
Genedih 73, 80, 176, 345
Gerdizî 13, 15, 38, 139, 148, 171, 233,
341, 356, 374
Gil 57
Girbân 54
Giresun 227

- Gobi Çölü 114
 Gorajde 225
 Gök Han 250
 Gök Tanrı 16, 241, 242, 244, 263, 340, 341, 342, 347, 358
 Gök Tanrı inancı 358
 Göktürkler 211
 Göttingen 35, 382
 Grahova 225
 Gula 101, 133
 Gumilëv 50, 58, 59, 95, 118, 120, 152, 199, 202, 244, 245, 353, 380
 Gurlar 95
 Guvare 74, 75
 Guzan 64, 202
 Guzang 112
 Guz Çölü 62
 Guzinî 64, 202
 Guziyye 139, 144, 173
 Guzlar 58, 61, 62, 63, 95, 105, 134
 Guz (Oğuz) ülkesi 62
 Guz ülkesi 61
 Gülistan Antlaşması 212
 Gümülçine 221
 Gündoğdu 221
 Güney Azerbaycan 211, 212
 Güney Liang Devleti 112
 Güney Lianglar 112
 Gün Han 158, 250
 Gürcüler 202
 Gürgân 175
 Gürgan Gilan 60
- H
- Hakaniye Türkçesi 89
 Hakasya 125
 Ha-la-yun-log 249
 Halican 59, 71, 175
 Halluh 172
 Halluk 250
- Hamedan Kalesi 190
 Handagat 55, 73
 Han Hanedanı 110
 Hanlar Hanı Bayındır Han 170, 237
 Han Şahruh oğlu Beytepe Han 29
 Harezm 43, 53, 54, 55, 59, 60, 61, 62, 67, 69, 70, 74, 79, 97, 99, 100, 102, 105, 118, 148, 174, 175, 176, 178, 179, 182, 188, 189, 191, 193, 200, 204, 208, 260, 327, 328, 344, 345, 370, 374, 377
 Harezm Denizi 61, 62
 Harezm Gölü 53, 54, 55, 59, 67, 70, 175
 Harezmlî Arab Muhammed Han 24
 Hârizmşâhlar 212
 Harput 204
 Harzemşâh Altuntaş 188
 Harzemşâh İsmail 189, 204
 Hasan bin Mahmud Bayatî 274
 Hatay 227
 Hatun Kale 74
 Hazar Denizi 22, 41, 53, 54, 57, 60, 61, 63, 67, 70, 75, 78, 89, 99, 105, 118, 119, 121, 148, 175, 193, 205, 208, 211, 340
 Hazar Kağanlığı 22
 Hazarlar 16, 51, 58, 97, 98, 99, 102, 103, 149, 172, 176, 177, 181, 194, 211, 245, 327
 Hazar Türkleri 16
 Hazret-i Sultan Satuk Buğra Han Gazi 136
 Hersek 225, 377
 Hıtay 276
 Hicabi Kırlangıç 37
 Hikâyet-i Oğuzname-i Kazan Bey ve Gayri 281
 Hi-li kun-ku Han 109

- Hind 178
 Hindukuş Dağları 71
 Hisar Dağı 186, 207, 208
 Hive 24, 35, 161, 250
 Hive Hanı Ebulgazi Bahadır Han 35
 Hiyam 55, 68, 70, 75, 80
 Hiyâm 55, 57
 Hoca Ahmet 181
 Ho-hsi 112
 Ho-lien Po-po 112
 Horasan 23, 40, 42, 48, 50, 55, 59, 74,
 78, 94, 143, 144, 146, 155, 165,
 172, 173, 175, 183, 187, 188,
 189, 202, 207, 208, 210, 237,
 334, 345, 355
 Hoyto-Tamir 124
 Hoyto-Tamir Yazıtları 125
 Hristiyanlık 17, 341
 Hsia Devleti 110, 112
 Hsia Han Devleti 112
 Hsiung-nu 115
 Hsüan Tsang 89
 Hsüan-Tsang 84, 90, 358, 379
 Hucend 61
 Hudud el-âlem 36, 60, 62, 93, 95, 97,
 99, 102, 105, 194, 250
 Hudûd el Âlem 60, 61, 62, 235, 251,
 255, 261, 263, 328, 342, 371
 Huhanyeh 109
 Huluku Han 109
 Hulumiş 225
 Hun 115
 Hun Devleti 28, 32, 109, 111, 124,
 130, 368, 377
 Hun Devleti Dönemi 32, 109, 111, 124
 Hunlar 110, 111, 130, 211, 234, 365,
 381
 Huvara 71, 74, 75
 Huvare 75, 78
 Hu-yen-ti Han 109
 Hülâgü 212
 Hüseyin el-Almai 135
 Hvara 61, 65, 75, 231, 337
 Hvare 75, 176, 262, 343
 Hyrcania 175
 Hz. Adem 156
 Hz. Nuh 156
 I
 I.Chao (Ön Chao) Devleti 110
 II.Chao (Arka Chao) Devleti 110
 Île-de-France 226
 Ilıca 225
 Ioannes Zonaras 215, 216, 223, 224,
 383
 Irak 32, 39, 47, 202, 207, 208, 211,
 264, 265, 267
 Irgıl Hoca 157, 158, 248
 Irgız havzası 50
 Irgız Nehri 75
 Irkıl Hoca 158
 Ir Kıl Hoca 157, 158, 248
 Iskıradın 226
 Iskradin 225
 Issığ Göl 26, 62, 92, 101, 117, 133,
 154
 Issık Göl 47, 48, 49, 65, 72, 76, 109,
 163, 365
 İ
 İbn el-Mukaffâ 15, 38, 171
 İbn Fadlan 27, 28, 29, 31, 44, 58, 69,
 70, 98, 140, 147, 150, 151, 153,
 165, 177, 178, 207, 232, 236,
 237, 241, 242, 246, 253, 259,
 260, 261, 263, 340, 341, 342,
 349, 355, 370, 371, 373, 374,
 375, 380
 İbn Fadlan Seyahatnamesi 44, 165,
 207, 236

- İbn Havkal 36, 40, 41, 42, 54, 57, 58, 59, 60, 68, 74, 75, 79, 80, 83, 84, 87, 88, 89, 100, 104, 147, 181, 260, 328, 343, 380
- İbn Hurdabih 13, 42, 54, 139, 148, 174, 175
- İbn Hurdazbih 38, 42, 51, 96, 97, 380
- İbn Khurdadbeh 38
- İbn Rusteh 51, 52, 97, 100, 194, 234
- İbn Rusteh 52, 99, 255
- İbnü'l-esir 13, 50, 139, 143, 144, 147, 155, 342, 380
- İbnü'l-Esir 38, 39, 48, 135, 136, 137, 143, 182, 183, 200, 343, 380
- İbnü'l-Fakih 39, 383
- İbrahim Yınal 190
- İbrance 177
- İç Oğuz 181
- İdil 54, 58, 61, 62, 75, 96, 98, 100, 102, 104, 147, 176, 177, 193, 194, 195, 199, 214, 228, 260, 339
- İdil Nehri 54, 61, 62, 75, 98, 176, 194, 199, 339
- İdrisi 13, 24, 41, 42, 50, 54, 55, 56, 57, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80, 82, 87, 89, 139, 175, 236, 251, 254, 263, 327, 328, 355, 356, 382
- İğdir 157, 160, 248, 249, 310
- İğdir bölük 248
- İgor 213, 218, 220, 221, 383
- İgor Destanı 213, 218, 221, 222, 383
- İğdir 166, 207
- İkan 66, 75
- İkiği Öküz 69
- İkki Öküz 70, 90
- İlbilge Hatun 348
- İldenizliler 211
- ili 151, 165, 207
- İli Irmağı 68
- İli Nehri 109, 124
- İl Tekri 168
- İltekin oğlu Aslı Han 158
- İlteriş Kagan 131
- İl Tigin 29, 169
- İltiriş Kağan 348
- İmparator Diojen 223
- İmparator Dugidz 216
- İnal Han Sir Yabgu 28, 152, 157
- İnal Sir Yasak Yabgu 152, 157, 165, 336
- İnal Tigin Dönemi 332
- İnal Tigin huvu 332
- İnal Tigin Yavi 166
- İnal Yabgu Han 28, 165, 336
- İnal Yavi 151, 164, 165, 166
- İnal Yavi Bey 165
- İnal Yavi Han Bey 29
- İnal Yavu Han 28
- İnci Irmağı 14
- İnçkend 90
- İndusun 122
- İngen 49, 191
- İngiltere 156
- İnkeş 191
- İoan Bahçeler 220
- İ'p'i Şe-kui Kağan 123
- İran 32, 39, 40, 42, 47, 57, 81, 94, 116, 175, 183, 204, 208, 210, 211, 212, 256, 264, 265, 267
- İrek 192
- İrki 166
- İrtiş 25, 60, 62, 76, 95, 105, 118, 125, 177, 178, 351
- İrtiş Nehri 25, 125, 351
- İsfahan 40, 137, 188, 207, 208
- İsficâb 84, 85, 169, 185, 352
- İskit 329, 358, 378
- İslam 16, 19, 23, 24, 27, 36, 37, 38,

- 39, 40, 41, 50, 52, 53, 54, 55,
56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63,
64, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74,
77, 79, 80, 82, 84, 85, 89, 93,
94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102,
103, 104, 105, 135, 137, 143,
144, 147, 148, 149, 153, 155,
172, 174, 175, 176, 177, 180,
181, 194, 199, 202, 206, 209,
234, 236, 247, 253, 254, 256,
260, 261, 263, 276, 327, 328,
329, 341, 342, 343, 344, 345,
351, 355, 356, 365, 371, 372,
374, 380, 382
- İslamiyet 17, 347
- İsli Han 169
- İsmail 51, 84, 93, 94, 174, 183, 189,
202, 204, 343, 378, 379
- İsmail b. Ahmed 93, 174
- İsmanil Mansur 183
- İspanya 226
- İspicâb 84
- İstahrî 13, 40, 41, 53, 180
- İstanbul 33, 39, 101, 129, 133, 134,
135, 136, 138, 156, 275, 283,
378, 379, 380, 381, 383
- İstemi 27, 114, 117, 118, 123, 165,
247, 257, 347
- İstemi Kağan 117, 118, 247, 257
- İstemi Yabgu 27, 114
- İsticab 59, 63, 71, 76, 83, 87, 168
- İstiyakend 76, 79, 176
- İşkan 66, 76
- İştemi Kağan 117
- İt Becene 191
- İtil 53, 58, 61, 75, 95, 96, 97, 104, 105
- İtil Nehri 53, 58, 61, 104, 105
- İti-şa Han 109
- İzveçan 225
- İzvornik 225, 377
- İzzettin Keykavus 224
- J
- Jalagaş 70, 201
- Jalagaş İlçesi 70
- J. Hamilton 21
- Jinagupta 347
- Ji wang jue ke han 25
- J. Marpuat 21
- J. Nemeth 21
- Juan-juan 113, 114, 115
- Juan-juanlar 114, 130
- Juçu Meng Sun 111
- K
- Kabar 30
- Kaçaklı Hatun 191, 192
- Kadar 84, 140, 175, 382
- Kadir Han 93, 134, 136, 168
- Kalka 224
- Kalkın Konak Alpın 171, 238
- Kama Nehri 58, 104, 147, 149
- Kam Gan oğlu Bayındır 364
- Kamgan oğlu Bayındır Han 26, 126
- Kankar 101, 133
- Kanlı 166, 168
- Kanlı Yavi Han 166
- Kanlı Yavlı 168
- Kanlı Yavlı Han 158
- Kansu 110, 111
- Kanuni Devri 212
- Kao-ch-'ang 115
- Kao-ch'ang 114
- Kapgan Kağan 28, 30
- Kapulu Dervendi 262
- Kara 151, 165, 168, 207
- Kara Alp 168
- Kara Alp Arslan 158, 168
- Kara Alp Han 158
- Karaavul 249

- Karabay 181
 Karabay Han 181
 Karabölük 249, 275
 Karaçık ayağı 47, 49
 Karaçık Tağı 47, 65, 163
 Karaçuk 65, 66, 76, 77, 81, 148, 149,
 150, 163, 164, 206, 262, 283,
 310, 352
 Karaçuk Bölgesi 66
 Karaçuk Çayı 87
 Karaçuk Çoban 262
 Karaçur 77
 Karadağ 226, 243
 Karadeniz 52, 64, 97, 98, 120, 176,
 194, 202, 207, 213, 215, 217,
 218, 220, 221, 222, 224, 226,
 227, 344, 378, 381, 383
 Karadeniz Bölgesi 227
 Kara Derya 62
 Karaevli 159
 Karahan 168
 Kara Han 93, 134, 137, 138, 141, 142,
 156, 158, 168, 174, 207
 Karahanlı Ali Tigin 183, 188
 Karahanlı Devleti 93, 134, 136, 137,
 168, 207
 Karahanlılar 134, 135, 136, 137, 165,
 168, 379, 381
 Kara İrtiş 76
 Kara İsliler 163
 Kara İvli 159, 163
 Karakalpakistan Özerk Cumhuriyeti
 74
 Karakorum 131
 Karakoyunlular 212
 Karakum 47, 49, 57, 65, 77, 163, 234,
 262
 Karakurum 47, 77, 131, 170, 186, 373
 Karaman Bey 207
 Karanlık Denizi 243
 Karaspan Tepe 66, 71, 77
 Kara Tağ 243
 Karatal 68, 90
 Karatal Nehri 68
 Kara Tanrı 242, 244
 Karatav 65, 66, 76, 163
 Kara Tav 77, 92
 Karatigin 68, 74, 77, 79, 328
 Kara Töbe 82
 Kara Türgiş 14, 101, 154
 Kara Türgişler 26, 126
 Karı Sayram 83, 168
 Karitena 225
 Karkın 159, 171, 207, 249, 275
 Karluk 15, 22, 25, 26, 51, 52, 59, 61,
 62, 81, 92, 93, 96, 101, 133,
 143, 148, 154, 155, 172, 175,
 176, 192, 265
 Karluk Devleti 22, 26, 62, 92, 93, 155,
 192
 Karluklar 14, 23, 25, 26, 40, 51, 59,
 89, 92, 93, 96, 103, 126, 134,
 144, 148, 154, 177, 192, 248,
 251, 327, 343
 Karmakşı 282, 283, 361
 Karmış Bay 69, 170, 238
 Karnak 64, 77, 82, 85, 149, 164, 169,
 185, 206, 310, 352
 Kasım 5
 Kastamonu 22, 227
 Kaşga 163
 Kaşga Çora 163
 Kaşgar 92, 94, 119, 123, 192, 201
 Kâşgar 136
 Kâşgarlı 33, 231, 235, 249, 274, 275,
 283
 Kâşgarlı Mahmud 13, 33, 64, 65, 89,
 103, 133, 135, 160, 164, 206,
 231, 235, 249, 252, 265, 267,
 269, 274, 275, 283, 352

- Kâşgar Tarihi 135
 Kavag Ata 66
 Kavgan Ata 67, 77, 87
 Kay 64, 202, 276, 284, 287
 Kaya 221, 322
 Kayaboz 221
 Kayala Nehri 213
 Kayalı 213
 Kayapiç 221
 Kayaş Kul 186, 208
 Kayep 213, 222
 Kayı 28, 64, 151, 152, 157, 158, 159, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 193, 202, 206, 220, 221, 233, 237, 238, 249, 331, 336
 Kayı Bay 171, 238
 Kayıg 249, 310
 Kayı Han 157, 164
 Kayı Han oğlu Dip Bakuy 157
 Kayı İnal Han 28, 152, 157, 336
 Kayı İnal Yavı 28, 157
 Kayı Kara Hoca 151, 165
 Kayılar 221
 Kayıoba 213, 222
 Kayo 221
 Kaz 64, 164, 206, 352
 Kazakistan 13, 16, 58, 61, 64, 67, 68, 70, 71, 72, 76, 78, 79, 83, 86, 88, 89, 90, 118, 137, 138, 149, 164, 168, 170, 180, 187, 201, 206, 232, 256, 264, 267, 282, 283, 330, 331, 340, 352, 356, 359, 362, 378
 Kazakistan Cumhuriyeti 13, 171, 362
 Kazakistan Devleti 16
 Kazali İlçesi 90
 Kazalinsk 70
 Kazalinsk Beldesi 90
 Kazan 145, 156, 157, 158, 161, 162, 163, 170, 193, 207, 237, 248, 250, 258, 260, 281, 369
 Kazan Alp 162
 Kazan Bey 145, 170, 207, 208, 237, 262, 281, 354
 Kazan Han 262
 Kazan nüshası 156
 Kazgurt 47, 49, 65, 162, 163, 193
 Kazıkurt Dağları 234
 Kehand 75, 78, 176
 Kehsen 134
 Kengeres 14, 101, 133
 Kengürler 14
 Kerce Buladı 171, 238
 Keren 78, 80, 175
 Kestan Kara Alp 171, 238
 Keyümers 165
 Khardeşler 214
 Kıfçak 276
 Kılıç Arslan 13, 152, 158, 170, 184, 186, 187, 190, 201, 233, 236
 Kılıçtakan 227
 Kımaç 171, 238
 Kınık 148, 151, 160, 171, 187, 207, 235, 236, 238, 239, 249, 251, 261
 Kınık Bay 171, 238
 Kıpçak-Kimek 22
 Kıpçaklar 25, 51, 71, 95, 96, 97, 191, 199, 245, 285, 286, 287, 290, 300, 311, 317, 325, 326, 327
 Kıpçaklı Hatun 49, 191
 Kıratlı Köyü 226
 Kırgız 33, 51, 274
 Kırgızhân 96
 Kırgızistan 51, 52, 62, 72, 73, 76, 88, 89, 90, 168, 250, 264, 365
 Kırgızlar 276, 353
 Kırım 97, 119
 Kırım yarımadası 97
 Kırın 227

- Kırkız 276
 Kıtay 276
 Kızık 159, 249, 275
 Kızılkum 70
 Kızılorda 16, 49, 67, 69, 70, 90, 170,
 187, 201, 259, 282, 283, 327,
 340, 346, 357, 359, 360, 361,
 369
 Kızılsu 52
 Kızkala 69
 Kiçi Talas 89, 168
 Kie-ku 351
 Kien-kuen 351
 Kiev 215, 219
 Kilisli Rıfat Bilge 282
 Kimak 23, 92, 102, 345
 Kimek 61, 62, 95, 96, 102, 105, 199,
 252
 Kimekler 58, 61, 62, 95, 102, 103,
 104, 105, 147, 194, 327
 Ki-ok 109
 Kirman 190
 Kitab el-alak el-nefise 40, 255
 Kitab el-A'lak el- Nefise 51, 97, 100,
 194, 234
 Kitab el-Büldan 37, 38, 39, 40, 177
 Kitab-ı Diyarbakırıyye 274
 Kitab suret el-ekalim 40, 41
 Kitabü'l Büldan 39
 Kitâbü'l-Büldan 37
 Kitanlar 96, 214
 Kiyev 214, 219, 221
 Kiyev Rusyası 227
 Klov 220
 Knaz Vilademir 220
 Koçak 220
 Koğalı Köyü 69
 Koloxais 138
 Komana 203
 Konçak 220
 Kondı Bay 171, 238
 Konstantinos Doukas 216, 217
 Konstantinos Porphyrogenetos 36,
 103, 149
 Korkut 152, 244, 354
 Korkut Ata 151, 152, 157, 158, 162,
 164, 165, 166, 167, 182, 193,
 330, 349, 354, 357, 362, 376
 Korkut Ata Müzesi 357, 361
 Korkut Bey 206, 237
 Korkyt Ata Üniversitesi 361
 Kotur Tegin 132
 Kouı boyu 221
 Kovuyları 220
 Kökçetav 58
 Kök Kaşanesi 238
 Kökkesken Kale 78
 Köklü ili 207
 Köktürk 115
 Köktürkçe 139
 Köktürk Devleti 23, 25, 26, 27, 28, 32,
 109, 110, 114, 115, 116, 117,
 118, 120, 121, 122, 123, 124,
 125, 126, 130, 131, 140, 145,
 154, 165, 240, 245, 247, 264,
 329, 347, 348, 357
 Köktürk Dönemi 27, 65, 163
 Köktürkler 16, 25, 76, 115, 125, 365
 Köktürk Yazıtları 14, 15, 23, 31, 32,
 47, 76, 101, 117, 124, 125, 132,
 145, 235, 245, 257, 283, 301,
 350
 Köl Erki Han 166, 244
 Köl Erkin 29, 150, 152, 167, 241, 331,
 332
 Köl İrki Han 158, 166
 Köstendil 225
 Köyük Kale 78
 Kuba 212
 Kuça 23, 121

- Kugadlı 171, 238
 Kuhistan 208
 Kuin-çe 112
 Kuman 203, 218, 219, 220, 224
 Kumana 203
 Kumanlar 5, 96, 214, 218, 219, 220,
 221
 Kumi Talas 90
 Kurs Yabgu 165
 Kurs Yabgu Han 157, 165
 Kuru 29, 152, 157, 158, 165, 168, 313
 Kuru Tigin 29, 158
 Kuru Yasak Yabgu 165
 Kuşan 23, 329
 Kutadgu Bilig 136
 Kutavı Bay Alp Taga 334
 Kutbüddin İsmâil b. Yâkûfî 211
 Kutluk Bey 207
 Ku-ts'ang 113
 Ku-tsang 112
 Kuyucak 227
 Kûzerkin 27, 29
 Kuzey Altaylar 114
 Kuzey Azerbaycan 212, 213
 Kuzey Denizi 76, 105
 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 32,
 47, 264
 Kuzey Liang Devleti 32, 110, 111,
 112, 113, 114, 130
 Kuzgurt 47, 65, 163
 Kuzgurt Dağı 47, 65, 163
 Kuzucu Bey 170, 186, 187
 Kuzu Tekin 168
 Kuzu Yavı 164, 165
 Kuzu Yavı Han 165, 166
 Küçikeri Belceği 243
 Küçük Dağ 47, 49, 65, 163
 Küçük Dağlar 48, 49
 Kül Çor 30
 Kül Erkin 29
 Kül Tigin 14, 19, 101, 129, 235, 244,
 350, 357
 Kültigin Yazıtı 32
 Kül Tigin Yazıtı 19, 130
 Kültöbe 78
 Kümi Talas 168
 Kün 164
 Küngöy Ala Dağları 76
 Kün Han 109, 157, 164
 Künin Körkli 171, 238
 Küplüce 227
 Küyük Kesken Kale 78
 Küyükülü Hisar 78
- L
- L. Bazin 21
 Leningrad 156
 Lepsi Irmağı 68
 Liang Devleti 111, 112, 113
 Liang Tarihi 113
 Liğeti 341, 358
 Lipoxais 138
 Loiret 226
 Loir-et-Cher 226
 Lokmân Han 151, 239
 Lu Shui Irmağı 111
 Lü Kuang 111
 Lyad 220
- M
- Magistros 215
 Magistros Nikephoros 215
 Maglay 225
 Mağra Dağı 73
 Mağran 68, 78, 79
 Mahaceret 214
 Makdisî 42, 87, 94
 Makedon İskender 248
 Makedonya 207, 218, 222, 225
 Malazgirt 188, 194, 204, 222, 223

- Malazgirt Savaşı 194, 222, 223
 Mamiş Bik 69, 170, 238
 Manas 351
 Mandzgert 223
 Man kışlağ 78
 Mankışlak 78, 180, 181, 182, 207,
 208, 254, 262
 Man Kışlak 65, 150, 164, 206, 352
 Mankışlak bölgesi 78
 Marga 55, 68, 72, 78, 79
 Margâ Nehri 56
 Margan Nehri 78
 Marga (veya Mâgrâd) Nehri 55
 Marğâ Nehri 54
 Markasan 79
 Markâsân 54
 Mateos 214
 Maurice 340
 Maveraünnehr 39, 49, 63, 75, 79, 93,
 94, 119, 122, 144, 146, 148,
 172, 233, 343
 Mâzenderan 175
 Medi-el-Cedide 90
 Mefazatu'l Guziyye 77
 Mehri 72
 Melik Danişmend Ahmed Gazi 188
 Memâlikî'l-ebzar 43
 Memlük 242
 Memlükler 43
 Meng hsün 111, 112
 Meng-hsün 112, 113
 Mengüçüklüler 204
 Merâga 212
 Merv 61, 62, 95, 122, 170, 184, 186,
 208, 211, 237
 Mervezî 38, 173, 174, 199, 343
 Mesalik el-memalik 40, 41
 Mesudî 23, 40, 41, 52, 53, 91, 95, 98,
 100, 102, 103, 104, 105, 134,
 177, 178, 179, 234, 247, 251,
 254, 255, 339, 343, 356, 381
 Mete 109, 110
 Mezdehkan 79, 328
 Mısır 243, 380
 Mikhael Attaleiates 215, 216, 217,
 218, 223, 377
 Milâd oğlu Gürgîn 175
 Milat 76, 79, 176
 Minusinsk Müzesi 125
 Mir Tepe 66, 77, 79
 Mirza Çöl 95, 183
 Moğol 75, 80, 96, 169, 171, 183, 185,
 209, 210, 212, 214, 224, 256,
 265, 377
 Moğolistan 47, 77, 119, 265, 357
 Moğollar 71, 86, 90, 169, 179, 185,
 209, 210, 212, 251, 268
 Mo-ho 30
 Moskova 75, 156, 219, 270
 Mostar 225
 Mostar kazası 225
 Mu-ch'ien 113, 114
 Mucmel el-Tevârih ve'l-Kıyas 36
 Mugacar Dağları 75, 79
 Mukaddesî 42
 Murgab 170, 186, 206, 237
 Murgab Suyu 170, 186
 Muruc el-Zeheb 40, 41, 102, 104, 178,
 339
 Murûc ez-Zeheb 23, 41, 100, 102, 105,
 178, 247, 343, 381
 Mur Yavı 158, 168
 Mücmel el-tevârih 27
 Mülhakâtü's-Surâh 135
 Mülûk ve Selâtin-i Efrâsyâbî 135
- N
- Nahıma şehri 79
 Namâkiya 96
 Nan-çao hanedanlığı 14

- Narın 72
 Narşahî 147, 379
 Nasr Bin Ali Aslan Kara Tunga Han 135
 Nasr İlig Han 94, 183
 Nebîre-i Efrâsyâb 135
 Necatî Lügâl 37, 169, 188, 379
 Neretva 225
 Nerv 170, 186
 Nesa 61, 62, 188
 Nevai 184
 Nevce 55, 68, 79
 Nirun Nehri 62
 Nişancı Mehmed Paşa 274
 Ni-şu Mo-ho Şad 122, 123
 Nitas Halici 53
 Nou-che-pi 14
 Novabıdra 225
 Nuca 79
 Nucâ 54
 Nuh Peygamber 15, 171
 Nurata 184
 Nur-ı Buhara 71, 184, 201
 Nu-şi-pi 29
 Nüzhetü'l-müştaşk fi'htirâkı'l-âfâk 41, 42
- O
- Obi 351
 Obi Nehri 76
 Oçırlık 25, 125
 Oğuz 151, 239, 276
 Oğulcak Kadir Han 136
 Oğulcak Kadir Han 136
 Oğuz 21, 23, 26, 27, 32, 33, 37, 47, 50, 65, 66, 77, 84, 126, 138, 142, 151, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 185, 186, 187, 192, 193, 206, 207, 208, 233, 235, 236, 237, 238, 241, 244, 249, 258, 261, 264, 274, 275, 276, 283, 348, 354, 355, 364, 382
- Oğuz Bey 165
 Oğuz budunu 15
 Oğuz Çölü 47, 57, 60, 61, 62, 77, 234, 262, 373
 Oğuz Dağı 81
 Oğuz Han 32, 34, 37, 47, 84, 137, 138, 143, 156, 266, 268, 270, 272, 273, 382
 Oğuz ili 207, 208
 Oğuz Kağan 13, 21, 33, 49, 84, 137, 138, 141, 142, 143, 153, 155, 156, 157, 158, 164, 165, 213, 234, 241, 251, 265, 266, 274, 348, 354, 355, 378
 Oğuz Kağan Destanı 13, 21, 33, 49, 137, 241, 265, 354, 355
 Oğuz kavmi 13, 139
 Oğuz kenti 250
 Oğuzlar 13, 15, 16, 21, 22, 23, 24, 27, 31, 33, 37, 38, 40, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 69, 74, 75, 76, 78, 79, 81, 82, 87, 89, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 116, 139, 140, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 152, 153, 154, 155, 168, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 185, 192, 194, 199, 200, 202, 206, 207, 209, 213, 214, 224, 231, 233, 234, 235, 237, 238, 246, 247, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 259, 261, 262, 263, 265, 266, 267, 269, 275, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290,

- 292, 294, 296, 297, 298, 299,
303, 304, 308, 309, 310, 311,
312, 313, 315, 317, 320, 323,
324, 325, 326, 328, 330, 341,
342, 343, 344, 345, 347, 353,
355, 364, 368, 370, 371, 372,
373, 374, 375, 377, 379, 380,
382, 383
- Oğuz-name 156
- Oğuzname 24, 32, 33, 35, 37, 47, 48,
49, 84, 137, 139, 141, 142, 143,
145, 152, 155, 156, 157, 158,
161, 168, 185, 187, 191, 192,
208, 221, 241, 244, 248, 249,
250, 261, 265, 266, 267, 268,
269, 270, 271, 272, 273, 274,
281, 378
- Oğuznameler 23, 32, 35, 269, 271, 378
- Oğuz Türkleri 14, 59, 176, 202, 203,
204, 224, 289, 296, 322, 345
- Oğuz Türkmenleri 169, 185, 202
- Oğuz'un Tarihi 34
- Oğuz Yabgu Devleti 13, 14, 15, 16,
17, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29,
30, 31, 32, 34, 36, 43, 47, 49,
50, 51, 52, 53, 58, 59, 60, 61,
62, 65, 66, 71, 75, 76, 77, 78,
79, 81, 82, 86, 87, 89, 90, 92,
94, 95, 96, 97, 99, 100, 101,
104, 126, 137, 138, 139, 140,
141, 142, 143, 144, 146, 147,
148, 149, 150, 151, 152, 153,
154, 155, 156, 158, 163, 164,
165, 166, 169, 171, 172, 173,
177, 179, 180, 182, 184, 185,
186, 187, 188, 189, 190, 194,
199, 204, 206, 207, 231, 232,
233, 234, 235, 237, 238, 239,
241, 242, 245, 247, 252, 253,
256, 264, 265, 267, 281, 283,
284, 285, 286, 287, 327, 329,
330, 331, 334, 336, 340, 345,
347, 349, 351, 352, 355, 361,
362, 364, 374, 375
- Ohri 225
- ok 21, 109, 120, 123, 222, 245, 348,
353, 354, 355, 356
- Oklu ili 207
- Olber 213, 222
- Olceytu 21
- Onok 29, 31, 235, 245
- Onoklar 25, 124
- Ordos 110
- Ordu 5
- Orhan Şaik Gökyay 282
- Orhun 23, 165
- Orhun nehri 131
- Orhun Vadisi 163
- Orhun Yazıtları 129
- Or Tegin 132
- Oskol 213
- Osman Han 158, 169
- Osmanlı 32, 212, 224, 225, 234, 264,
342, 376, 377
- Ostroviçe 225
- O-su-lı Han 109
- Oş 251
- Otrar 16, 22, 63, 64, 73, 80, 81, 85, 90,
169, 185, 205, 231, 251, 254,
263, 330, 331, 340, 346, 352,
356, 359, 360, 369, 371, 380
- O-ui Han 109
- Ou-tche-le 25, 125
- ouzo 228
- Ouzouer 226
- Oyunak Kara Aslan Han 169
- Ö
- Ögedey 132
- Öğüz 85, 169, 185

- Ögüztav 81
 Öksi 152, 157
 Öksüz 66, 77, 81, 87
 Öküz 69, 76, 81
 Örgüncük Alp 138
 Ötüken 116
 Özbek 264
 Özbekistan 59, 67, 71, 73, 74, 79, 88,
 89, 179, 190, 272, 382
 Özbekler 69, 170, 238
 Özgön 251
 Özi 219, 220, 228
 Özkent 35, 67, 85, 90, 94, 169, 183,
 185, 340, 352
- P
- Padzinaglar 223
 Palerdo 41
 Pamir 52, 71
 Parab 61
 Paşa 225
 Pau 226
 Peçenek 101, 132, 133
 Peçenekler 14, 25, 36, 54, 92, 96, 101,
 102, 103, 104, 132, 133, 147,
 149, 176, 177, 192, 193, 194,
 214, 217, 222, 245, 327, 381
 Peçenek Türkçesi 103, 133
 Peremedi 225
 Pereyaslavl 215, 218, 219, 220
 Peter B. Golden 21, 54, 58, 155, 379
 Pıçakçı Tepe 66, 91
 Pritsak 144, 381
- R
- Ramat 82
 Ramât 54
 Ras 62
 Reşideddin 24, 28, 34, 37, 47, 78, 84,
 94, 104, 137, 141, 142, 152,
 157, 158, 160, 161, 169, 185,
 186, 187, 221, 235, 236, 237,
 241, 244, 248, 249, 251, 261,
 268, 270, 273, 274, 275, 378,
 382
 Revuga 213, 222
 Rodos 225
 Romalılar 223
 Romanya 215, 227
 Rostislav 221
 Rouselios 223
 Rub el-dünya 15, 38, 171
 Rudan 68, 82
 Ruda Nehri 55, 70, 75
 Rûdâ Nehri 54, 56
 Rum 55, 79, 103, 133, 208, 223, 276,
 284, 317
 Rum ülkesi 276
 Rurik 221
 Rus 15, 49, 101, 133, 212, 213, 214,
 215, 218, 219, 220, 221, 222,
 224, 252, 361, 383
 Rusça 228
 Rus-İran Savaşları 212
 Ruslar 99, 102, 181, 182, 211, 212,
 213, 214, 215, 218, 219, 220,
 221, 227
 Rusya 58, 104, 147, 156, 212, 214,
 218, 219, 220, 221, 228, 270
 Rusya İlimler Akademisi 156
 Ruzan 82
 Rüsteh el-Hemedanî 40, 341
- S
- Sabran 82, 84, 85, 169, 175, 176, 185,
 316, 352
 Sadık Ada Tepe 82
 Sadık Ata Tepe 66, 77
 Safevîler 212
 Sait 329, 378

- Saka Devleti 32, 329
 Salgur 249, 306, 316
 Sahr 182
 Sahr Kazan 182
 Sahr Kazan Dede 182
 Saltuklular 204
 Salur 26, 49, 69, 77, 126, 137, 145, 146, 147, 151, 152, 153, 157, 160, 162, 163, 164, 165, 170, 171, 191, 192, 193, 207, 208, 210, 213, 233, 237, 238, 239, 249, 258, 261, 264, 281, 282, 283, 354, 364, 379
 Salur Alp 49, 191
 Salur Enkeş Hoca 151, 152, 157, 165
 Salur Kazan 26, 77, 126, 137, 145, 146, 147, 153, 162, 170, 191, 193, 237, 258, 261, 264, 281, 282, 283, 354, 364, 379
 Salur Kazan Alp 145, 170, 237
 Salur Öksi 152
 Salvur Dikli 208
 Samanî 38, 94
 Samanîler 94, 174, 327, 343
 Samanoğulları 22, 94, 184, 201
 Saman Yabgu 94
 Samaoğulları 94
 Sâmerrâ 42
 Sankur Tegin, 132
 Sapran 64, 82, 149, 164, 206, 328, 352
 Saraman Hoca Munarası 201
 Saraybosna 225
 Sarı Irmak 112
 Sarı Saltık 224
 Sarı Saltık Gazi 224
 Sarısu 50
 Sarı Türgişler 26, 126
 Sarkand 90
 Sasanî 51, 97
 Satık 136
 Satuk Buğra Han 135, 136, 380
 Satuk Buğra Han el-Mücâhid Abdülkerim b. Bezîr Arslân-Han b. Bilge Kadir-Han 136
 Sauran 82
 Savran 66, 76, 79, 82, 83, 85, 88, 169, 185, 231, 256, 260, 340, 352
 Sayram 16, 22, 27, 47, 48, 49, 59, 65, 68, 76, 83, 85, 141, 142, 145, 150, 163, 168, 169, 185, 191, 231, 234, 339, 340, 352, 363
 Sebren 82
 Sehl el-Belhî 40
 Seine-et-Marne 226
 Sekçukname 153, 180, 345, 377
 Selahaddin ili 166, 207
 Selanik 225
 Selçuk 5
 Selçuk Bey 70, 151, 153, 180, 182, 184, 186, 187, 199, 200, 201, 202, 233, 237, 239, 256, 345, 347, 376, 381
 Selçuklu 207
 Selçuklu ailesi 184, 188, 201, 202
 Selçuklu Devleti 70, 151, 187, 189, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 207, 209, 234, 261, 264, 267, 284, 346, 375, 381
 Selçuklu İmparatorluğu 211
 Selçuklular 71, 101, 133, 148, 184, 187, 188, 189, 199, 201, 202, 203, 205, 206, 208, 211, 221, 222, 235, 286, 382
 Selçuklu Türkleri 218
 Selçukname 33, 35, 249, 250, 267, 271
 Semendire Sancağı 224
 Semendre 225
 Semerkand 53, 59, 64, 85, 149, 164, 169, 183, 185, 206, 352
 Semerkand Köprüsü 183

- Semerkant 79
- Senekerim Jan 203
- Sepren 64, 82, 85, 149, 164, 169, 185, 206, 328, 352
- Sergey Pavlovich Tolstov 15, 49, 253, 361
- Serince 225
- Seyhun 13, 22, 26, 51, 52, 54, 59, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 71, 75, 76, 77, 79, 81, 85, 87, 90, 92, 102, 144, 145, 147, 149, 150, 155, 163, 164, 169, 171, 174, 175, 176, 179, 185, 205, 206, 211, 234, 250, 254, 261, 282, 284, 339, 340, 341, 343, 352, 373
- Seyhun Irmağı 65
- Seyhun Nehri 13, 22, 26, 51, 53, 62, 63, 71, 76, 77, 144, 145, 147, 150, 155, 171, 179, 205, 234, 254, 282, 340, 343, 373
- Seyyid Ali 33, 271
- S.G.Agacanov 164, 169, 185, 186
- Shan-shan 114
- Shan-si 110
- Shu Devleti 110
- Sığanak 16, 35, 85, 169, 185, 352
- Sığınak 67
- Sığınak 22, 66, 82, 85, 86, 169, 171, 185, 231, 352
- Sicilya 41, 54
- Silistre 221
- Sind 42
- Sir 235
- Sirderya 13, 65, 66, 71, 74, 76, 81, 82, 92, 139, 163, 349, 380
- Sir Derya 14, 71, 77, 90, 101, 338, 339
- Sirderya Nehri 13
- Siri Derya 85, 169, 185
- Sir Nehri 48, 49, 170, 186, 234
- Sir Suyu 47, 48, 49, 65, 69, 71, 85, 163, 169, 170, 185, 234, 238
- Sir Tarduşları 120, 121, 122
- Sitkün 64, 149, 164, 206, 352
- Sivas 5, 179, 203, 204, 381
- Siyahkuh adası 60, 99, 105
- Skythia 138
- Smedreova 225
- Soğd 329, 331
- Soğdak 14, 101
- So-ko 25, 125
- So-ko Kağan 25, 125
- Sökmenliler 204
- Strahlenberg 125
- Suğanak 86
- Suğnak 22, 85, 86, 87, 169, 185, 352
- Sula 213, 220
- Sula Nehri 220
- Sultan Alp Arslan 65, 71, 209, 211
- Sultan Melikşah 211
- Sultan Melik Şah 207
- Sultan Mesut 189, 204
- Sultan Satuk Buğra Han 136
- Sultan Sencer 27, 36, 38, 206, 207, 209
- Sultan Sencer Mazi 207
- Sultan Üveys Dağları 87
- Sulu 137, 147
- Su-lu Kağan 26, 28, 30, 31, 126, 145, 282
- Surat el-Arz 57, 74, 79, 84, 100, 181, 328
- Suret el Arz 40, 41
- Suriye 32, 47, 264, 265, 267
- Su-t'e Ho Han 109
- Suyab 26, 92, 154, 192, 231, 358
- Sübaşı Tigin 94, 183
- Sübürkyey 159
- Süleyman b. Rabi'at el-Bâhi 98
- Sürmene 227
- Süt kent 61, 66, 69, 71, 85, 87, 169,

185, 329, 340, 352

Svyatoslav 221

Ş

Şaban Han 158

Şaban Hoca 152, 157

Şabatı 171, 238

Şah İsmâil 212

Şah Melik 13, 97, 158, 170, 184, 185,
186, 187, 188, 189, 190, 191,
199, 201, 204, 206, 208, 233

Şah Rızâ Pehlevî 175

Şahruh oğlu Beydepe Han 169, 185

Şaş 67, 68, 69, 73, 80, 85, 87, 89, 172,
175, 176, 234

Şaş (Seyhun) Nehri 67, 68

Şâş (Seyhun) Nehri 54

Şavgar 76, 84, 87

Şavuldur 251

Şebinkarahisar 204

Şebk 136

Şecere-i Terâkime 13, 16, 24, 32, 34,
65, 145, 150, 156, 157, 159,
160, 162, 163, 164, 165, 166,
168, 169, 171, 174, 185, 237,
238, 241, 250, 270, 349, 365,
378

Şecere-i Türk 13, 24, 33, 35, 90, 210,
251, 271, 378, 379, 382

Şehname 134

Şehrkent 90

Şeki 212

Şelbir 213, 222

Şemseddin İldeniz 211

Şerefezzaman el-Mevvezî 148, 235

Şiban 169, 185

Şi 89

Şiban Han 158

Şihabeddin b.Fazlullah el-Ömerî 63,
382

Şikoeş Kağan 121

Şine Uşu Yazıtı 154

Şin-şi wan ki hen 25

Şirvanşahlar 212

Şi Şe-Hu 122

Şornak Tepe 66, 77, 88

Şökli Melik 261

Şu Destanı 248

Şu Nehri 248

Suy 72

Şükrullah 274

T

Taberistan 42, 57, 175

Tabes 208

Tabgaç 25, 113, 114

Tabgaç Devleti 113

Tabgaçlar 113, 130

Tacik 151, 239

Tacikistan 52, 71, 73

Tacikler 49

Tacikstan 90

Tahir bin Abdullah 144, 173

Tai Tsung 25

T'ai Wu 113, 114

Talas 14, 26, 47, 84, 88, 90, 92, 93,
104, 141, 142, 154, 165, 168,
192

Talas Savaşı 14, 26, 165

Talaş 168

Talav Han 181, 182

Taliş 212

Taliş Dağları 212

T'ang Dönemi 111

T'ang-erh 113

Tangut 276

Tanrı Dağı 164

Tanrı Dağları 25, 26, 72, 88, 92, 117,
124, 143, 144, 147, 148, 155,
172, 234, 240, 267, 341, 357

- T'a-po Kağan 347
 Taras 48, 49, 89, 120, 137, 138, 145, 146, 339
 Taraz 50, 53, 56, 59, 73, 84, 88, 89, 96, 120, 168, 176, 377
 Tarbagatay 121, 122
 Tarban 90
 Tardu 239, 340
 Tarduş 29, 239
 Targitaos 138, 139
 Tarih 161, 249
 Târih-i Âl-i Selçuk 35, 249
 Tarih-i Beyhakî 24, 37
 Tarih-i Buhara 147, 379
 Tarih-i Cihan Guşa 131, 132, 378
 Tarih-i Gazanî 161, 249
 Tarih-i Gerdizî 15, 38, 148, 171
 Tarih-i Kâşgar 136
 Tarih-i Mübarek-i Gazanî 161, 249
 Tarihlerin Özeti 215, 216, 224, 383
 Taspar 347
 Taşkend 64, 164, 206, 352
 Taşkent 24, 30, 47, 65, 69, 71, 73, 84, 85, 87, 89, 118, 149, 150, 156, 159, 163, 164, 169, 206, 270, 272, 339, 352, 382
 Tatar 276
 Tatar Han 358
 Tataristan 351
 Tatran 213, 222
 Tawğaç 276
 Taze Ürgenç 90
 Teberistan 60
 Tebriz 169, 212
 Tecen 206, 237
 Teke 89, 210, 251
 Tekin 168
 Temür Kazık 47, 49, 65, 163
 Ten 220
 Tengri Tag 88
 Tepegöz 268, 354
 Terken Hatun 136
 Teskey Ala Dağları 76
 Tevârih-i Âl-i Osman 274
 Tevârih-i Âl-i Selçuk 250
 Tevârih-i Âl-i Selçuk 13, 33, 34, 35, 161, 249, 267, 271, 272, 275
 Tıraz 89, 168
 Tıva/Yıva 249
 Tibet 51, 62, 93, 96, 101, 148, 174
 Tien Şan 88
 Tim-lim 351
 Timur 28, 76, 81
 Tokay Tepe 66, 81, 91
 Toklovin 213, 222
 Tokmak 26, 154
 Tokuzoğuz 23, 62, 93
 Tokuz Oğuzlar 23
 Tolmaç 213, 222
 Tomanın Kalesi 369
 Tomris Hatun 348
 Tong Yabgu 121, 122
 Tong Yabgu Han 122
 Tonyukuk 19, 31, 235, 244
 Tonyukuk Yazıtı 15, 19, 32, 235
 Topçak 213, 222
 Topkapı Sarayı 47, 84, 382
 Torç 213
 Torça 213
 Torçanka 213
 Torçesk 213, 219
 Torçikovo 213
 Torçin 213
 Torçitsa 213
 Tork 213, 220
 Torki 213
 Torklar 213, 214, 219, 220
 Torskoye 213
 Toxsı 276
 Toymaduk 49, 191

- Töles 30
 Tölis 30, 124
 Trabzon 22, 227, 228, 354
 Trakya 218
 Trézée 226
 Trézée Nehri 226
 Tuan Ye 111, 112
 Tuba 3 Yazıtı 125
 T'u-chüeh 114, 115
 Tuğrul 29, 186, 189, 190, 202, 204,
 206, 211, 233, 382
 Tuğrul Bey 186, 189, 190, 202, 204,
 206, 211, 233, 382
 Tuhsi 63, 93
 Tukul Tegin 132
 Tu-lu 30, 124
 Tuman 166, 244
 Tuman Han 158, 166, 167, 244
 Tuna 207, 215, 216, 218, 224, 228,
 351
 Tuna Nehri 215, 224
 Tunga Tigin 131
 Tun-huang 113, 114
 Tun-huang Tarihi 113
 Turan 129
 Turan Devleti 129
 Turan Han 158, 169, 185
 Turar 90
 Turbey 213, 222
 Turfan 112, 113, 115
 Turpey 213, 222
 Tutarband 90
 Tutırka 249
 Tuva 353
 Tüger 249
 Tünkend 64, 164, 206, 352
 Türgiş 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32,
 51, 89, 124, 125, 126, 145, 240,
 244, 245, 248, 257, 258, 264,
 281, 282, 329, 341, 347, 348,
 350, 361, 363, 367
 Türgiş Devleti 16, 22, 25, 26, 27, 28,
 29, 30, 31, 32, 34, 48, 51, 53,
 89, 124, 125, 126, 141, 144,
 145, 146, 147, 153, 154, 155,
 177, 191, 192, 231, 235, 239,
 240, 244, 245, 248, 251, 252,
 257, 258, 259, 261, 264, 281,
 283, 329, 330, 331, 341, 347,
 348, 350, 352, 359, 361, 363,
 367
 Türgiş Devleti Dönemi 16, 89, 258,
 341, 348, 350, 361, 363, 367
 Türgiş Kağan Bay Baga 239, 329
 Türgiş Kağanı 31, 125, 145, 282
 Türgişler 14, 15, 16, 25, 26, 40, 51,
 76, 86, 94, 104, 116, 117, 125,
 126, 154, 174, 177, 193, 235,
 247, 258, 282, 329, 344, 364,
 382
 Türk 5, 19, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31,
 32, 33, 44, 49, 51, 65, 72, 85,
 101, 102, 109, 110, 114, 116,
 124, 125, 126, 129, 130, 131,
 133, 134, 135, 136, 151, 153,
 156, 157, 158, 162, 163, 168,
 169, 185, 231, 235, 239, 241,
 242, 243, 244, 247, 248, 257,
 264, 274, 275, 280, 283, 329,
 347, 348, 350, 351, 354, 357,
 358, 360, 364, 365, 368, 369,
 377, 378, 380, 381, 383
 Türk Bilge Kağanı 15, 235
 Türkçe 5, 103, 132, 133
 Türkistan 15, 16, 25, 39, 64, 75, 76,
 77, 78, 79, 81, 83, 87, 88, 89,
 110, 118, 119, 135, 149, 164,
 168, 171, 172, 182, 183, 206,
 208, 251, 253, 263, 340, 352,
 372, 377

- Türkistân 151, 239
 Türkîş 132
 Türkiye 19, 32, 264
 Türkiye Cumhuriyeti 32, 47, 153, 264
 Türkiye Türkçesi 22
 Türkler 16, 23, 32, 34, 36, 38, 39, 41,
 42, 50, 51, 55, 60, 63, 64, 65,
 85, 87, 88, 101, 102, 110, 111,
 114, 118, 119, 120, 133, 135,
 137, 140, 141, 143, 145, 148,
 154, 155, 156, 163, 169, 173,
 174, 175, 176, 177, 182, 185,
 192, 201, 202, 213, 214, 216,
 219, 223, 224, 231, 239, 243,
 244, 245, 253, 266, 268, 270,
 272, 273, 275, 285, 286, 287,
 288, 290, 292, 294, 298, 303,
 304, 305, 308, 309, 310, 311,
 313, 317, 320, 321, 325, 326,
 340, 341, 342, 343, 347, 348,
 352, 353, 358, 365, 366, 370,
 377, 378, 380, 381, 382, 383
 Türklerin Soy Kütüğü 24
 Türkmen 24, 33, 49, 64, 147, 156,
 162, 170, 182, 202, 205, 207,
 208, 210, 237, 270, 272, 274,
 284, 296, 322, 325, 344
 Türkmençay Anlaşması 212
 Türkmenistan 32, 34, 47, 57, 60, 61,
 71, 74, 79, 90, 94, 99, 105, 144,
 170, 179, 181, 182, 183, 186,
 205, 210, 211, 264, 265, 267,
 270, 272, 345, 349, 378, 382
 Türkmenistan Cumhuriyeti 32, 47,
 211, 264
 Türkmenler 48, 207, 234
 Türkopol 227
 Türk Sir budunu 15
 Tyravos 228
- U
 Uçele 25, 30, 31, 124, 125, 235, 239,
 248, 329, 330
 Uçele Kağan 235, 239, 248
 Ugr Kapıları 220
 Ugzur köyü 227
 Uğrak 276
 Ukrayna 213, 219, 227, 228
 Uladmur Yabgu Han 158, 168
 Ulaş 25, 77, 124, 125, 239, 283, 329
 Ulayunlug 249
 Ulrich Haarmann 243, 380
 Ulu Ay Ana 243
 Ulu Ay Ata 243
 Ulu Dağlar 48, 49
 Uluğ Talas 89, 90, 168
 Ulu Han Ata 243, 357, 378
 Ulu Tağ 47, 49, 65, 163
 Ural 50, 53, 58, 70, 89, 103, 149
 Ural Dağları 89
 Ural Nehri 53, 70, 89, 103, 149
 Urfalı Mateos 213, 214, 215, 216, 223
 Uruk 222, 247
 Uruz 77, 258, 262, 283, 354
 Uruz Bey 262, 354
 Uskupye 225
 Ustrumca 225
 Uşrusana 172
 Uşun Koca oğlu Egrek 262
 Uygur 28, 32, 47, 88, 92, 93, 101, 120,
 121, 125, 131, 132, 134, 137,
 139, 142, 143, 144, 145, 155,
 165, 167, 172, 241, 249, 264,
 265, 269, 271, 274, 284, 331,
 351, 378
 Uygur 276
 Uygur alfabesi 221
 Uygur Devleti 134, 165, 172
 Uygurlar 23, 116, 131, 132, 154, 368
 Uygurların Göç Destanı 131
 Uygur Özerk Bölgesi 88

- Uz 213, 218, 221, 222, 223, 224, 226, 227
 Uzamniçe karyesi 225
 Uzarak 226
 Uzarige karyesi 225
 Uzbanlar 227
 Uzbiya karyesi 225
 Uz Deresi 227
 Uzdol karyesi 225
 Uzdolna karyesi 225
 Uzdolna mezrası 225
 Uzein 226
 Uzem karyesi 225
 Uzes 226
 Uzgaç köyü 227
 Uzgaş karyesi 225
 Uzgofça karyesi 225
 Uzgorati karyesi 225
 Uzgrofça karyesi 226
 Uzgun mezrası 225
 Uzguraf karyesi 225
 Uzguraf manastırı 225
 Uzguralçe mezrası 225
 Uzguraliçe / Katuna karyesi 225
 Uzgunat karyesi 225
 Uzgun Boga Karyesi 225
 Uzgun Dranya karyesi 225
 Uzgun / Glastri Pertoliska kilisesi 225
 Uzgun Kankadi karyesi 225
 Uzgun köyü 227
 Uzgunlu karyesi 226
 Uzgunop karyesi 225
 Uzgunova karyesi 225
 Uzgunova mezrası 225
 Uzi 228
 Uzice 225
 Uzice kazası 225
 Uzicakalesi 225
 Uzi / Özi Nehri 228
 Uzkenđ 61, 64, 89, 149, 164, 206, 250, 251, 352
 Uzkenđ Nehri 61, 250
 Uzkenđ 61, 75, 76, 79, 89, 171, 250
 Uzkiyat köyü 227
 Uz köyü 226
 Uzla köyü 227
 Uzlar 97, 207, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 226, 227, 228
 Uzlop karyesi 225
 Uzlugübenik karyesi 226
 Uz Merası 227
 Uzmesehor 226
 Uzmiçe 225, 226
 Uzmiçe karyesi 225, 226
 Uznat karyesi 226
 Uzos köyü 226
 Uzriçani 225
 Uzriçani karyesi 226
 Uzriçe karyesi 225
 Uzriçe mezraları 225
 Uzriçe karyesi 225, 226
 Uzrihnik karyesi 226
 Uzstrasse 226
 Uzun Burla (Bular) Hatun 145, 146
 Uzunköprü 33, 271
 Uzuntam Munarası 201
 Uz village 226
 Ü
 Üç Devlet Dönemi 110
 Üç İllig 25, 125
 Üç karluklar 154
 Üçok boyları 250
 Üçoklar 235
 Üğüz 85, 169, 185
 Ümerâ-yi Efrâsyâb 135
 Üregir 160, 249, 323
 Ürgenç 71, 74, 90, 102, 149, 169, 170, 175, 179, 185, 186, 193, 206,

237

Ürgençli Mahmudi ibn Mahmud 35
 Üsküp 226
 Üsrüşene 85, 169, 185, 352
 Üzül 58, 70, 340

V

Vahş 52, 80, 90, 175
 Vahşab Suyu 52
 Vahş Nehri 52
 Van 203
 Van Gölü 203, 204
 Vardar Makedonyası 218
 Varna 226
 Varş 58, 70, 340
 Vasil 216
 Vaspuragan 203, 381
 Vatikan 34
 Vatikan nüshası 34
 Vbna 58, 70, 340
 Veli Han 186, 208
 Vezir Erki 166
 Vize 221
 Vlademir 214, 219
 Vlademir Svyatoslaviç 214
 Voin 215
 Voineasa 215
 Vsevolod Yaroslaviç 215, 219
 Vulçitrın 225

W

Wang Yen-t'ê 368
 W. Eberhard 243, 353
 Wei Devleti 110
 Wu Devleti 110
 Wu-hui 113, 114
 Wu-yen-chü-te Han 109

X

Xing xi wang ke han 25

Y

Yabaka Suvı 90
 Yabaku 276
 Yabgu Aslan 173, 336
 Yabgu İnal 336
 Yabgu Melik 173, 337
 Yabgu Namic / Nash 173, 335
 Yabgu oğlu Belkık 173
 yada taşı 15
 Yafes 15, 84, 148, 156, 171, 276, 365
 Yafes oğlu Türk 276
 Yafinc 90
 Yagsün Yasû 96
 Yağındı 58, 69, 70, 177, 340
 Yağındı Nehri 58, 70, 340
 Yağma 33, 62, 64, 93, 274, 276, 284,
 287, 288, 293, 304, 310, 317
 Yakubî 37, 177, 253, 261, 262, 351,
 356, 365, 372, 374
 Yakûbî 39
 Yapar 159
 Yaparlı 249, 275
 Yapır 159
 Yavuz Sultan Selim 212
 Yayık 53, 58, 89, 194
 Yayık Nehri 194
 Yazgır 249
 Yazıcıoğlu Ali 35, 151, 161, 235, 250,
 275
 Yazıoba Köyü 227
 Yazır 152, 159, 164, 186, 207, 208,
 233, 238, 249
 Yebetin 225
 yede taşı 15, 146, 148
 Yedisi 68
 Yedisu 26, 90, 124, 126
 Yemek 276
 Yengikent 85, 169, 185, 352
 Yenibazar 226
 Yenikend 80, 90, 149, 164, 206

- Yenikent 15, 16, 22, 27, 47, 48, 49, 50, 53, 65, 66, 69, 75, 78, 85, 91, 92, 97, 149, 153, 157, 163, 168, 169, 178, 179, 180, 185, 186, 191, 200, 201, 231, 234, 253, 254, 262, 339, 340, 343, 345, 346, 352, 361, 362, 373
- Yeni Kent 185
- Yeniköy 90
- Yenisea 351
- Yenisey Nehri 125
- Yerin Haritası 40, 41
- Yesi 66, 72, 75, 76, 85, 92, 169, 185, 352
- Yıldız Han 250
- Yınaloğulları 204
- Yıva 152, 157, 249, 285, 286
- Yigdir 249
- Yincü Ögüz 65, 163
- Yinçügüz 85, 169, 185
- Yinçü Ögüz 52
- Yi-teh 113
- Yomra 226
- Yula 101, 133
- Yumak Bay 171, 238
- Yunanistan 216, 228
- Z
- Zarub 219
- Zaysan Gölü 76
- Zemarkhas 89
- Zerdüşizm 17, 341, 347
- Zerdüşlük 346
- Zerefşah Nehri 183
- Zeus 138
- Zeyn el-Ahbar 15, 38, 148, 171, 341
- Zhem River 70, 340
- Zülkarneyn 248
- Z. Velidi Toğan 38